

TRÜ

NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

**NOVAATORLIK LIIKUMINE
TEISEL VIISAASTAKUL**

DIPLOMITÖÖ

E. KÄO

TARTU, 1959

Sissejuhatus

Tähtsaim koht inimühiskonna arengu ajaloo muutub töötavale rahvale, kes on loonud kõik materiaalse kultuuri väärtused ja aarded.

Marxism-leninism õpetab, et ajaloo arengu liikumapanevaks jõuks ei ole mitte riisimise võltpaistvale isiksuste tegevus, vaid laiaade töötavate hulkade atustavus, initsiatiiv ja loov aktiivsus.

Kodanlikud ideoloogiad aga vastandavad rahvahulgaade kui teeliste ajaloo loojate otustava ta tunnustamise marxistlikule seisukohale varjatute klasside täieliku ignoreerimise. Püüdes lämmatada töölistes usku

oma jõusse ja võimetusse, viitavad
nad sellele, et massid on pimedad
ning ebakultuurid, ei tunne valitse-
mise kunstli ja on võimelised ainult
purustama, mitte aga looma uut.

Selle võimata seisukoha on ümber
linanud uugu klassivõitluse ajal.
gu Venemaal.

Sotsialistliku revolutsiooni võit tä-
histas põhjaliku pööret inimkonna
saatuses - pööret vanalt kapitalistli-
kult maailmalt uuele, sotsialistli-
kule maailmale. Ta viis meid mag
teotavad „uue elu iseseisva loo-
mise teele.“¹

Flävitades ekspluaterimise, ära-
tab sotsialistlik revolutsioon rahva
väike laimad kihid, mis täida-
vad mitte ainult purustavat, vaid
ka ülesehitavat - sotsialistliku ühis-
konna baasi ja pealisehituse loo-
mise ülesannet.

Ka sotsialismi tingimustes, nagu
näigi ulnivate formatioonide puhul,

¹ V. I. Lenin, Teosed, 26. k., Tallinn, 1955,
lk. 376.

an rahvamaaside ajalooline tegevus tingitud ühiskonna materiaalse arengu vajadustest, majandusseadustest, mis ei sõltu inimese tahtest ega headusest.

Sotsialistliku teotmisviisi võit meie maal andis täiesti vaba tegevussälja majandusseadusele, mille järgi teotmisvihted peavad tingimata vastama teotliu põndude iseloomule. Su tõi endaga kaasa töörahua hulkaade loomingulise aktiivsuse, nende initsiatiivi ja tööentusiarmi äitengu.

Sotsialistlikus ühiskonnas on aogu ühiskondliku teotmine suunatud töötajate materiaalse ja kultuurilise vajaduste maksimaalse rahuldamisele. Koos ühiskondliku riikaste kasvuga kasvab ka aogi töötajate materiaalne ja kultuuriline heade. Ega kodanik teab, et ta ei töota paremehe kapitalisti jaoks, vaid enda, oma nõusogude kodumaa hivaanguks. „Esmakordest pärast sa. jaaastast tööl teiste paras ava-

4
nii võimalus töötada endale "1

See tekitab rahvahulvades uue suhtumise tööle ja muudab endise sunniviisilise töö aru, muuduse ja raskelastimuse arjaks, peamiseks kri-teriumiks, mis määrab inimese koha ühiskonnas.

Miljanite töötajate uus, teadlik suhtumine tööle, sotsialistlikke ma- jandusseaduste teadlik kasutamine avaldub kõige rohkemalt sotsia- listlikus võitluses ja selle kua- litatiivset kõrgemas etapis - toot- misnovaatorite massilises liikumises, mis on saanud meie maal sotsia- listide ja kommunistide ehitamise põhiliseks meetodiks.

Juba sotsialistliku võitluse vi- neste sädemete puhkemist silmas pidades Lenin kui pöördel alguse "mis on rassem, olulisem, põhjalikum, atustavam kui kodanlike muutamine."

Võitlus - see on inimestevahelised vastastikkused suhted töö kooperatsiooni protsessis. Enamasti on need suhted kapitalistliku ühiskonnas, kus valitseb

1 V. I. Lenin, Teosed, 29. k.

2 Samas, lk. 379.

eraomand tootmisvahenditele, ei ole
tähtsised huvitatud tööviljakuse tõst-
misest ega tööprotsessi parandamisest.
Rendevahelised suhted võivad võtta ai-
melt konkurentsi vormi, mille aluseks
on „... vi töötajale võitlus leiva-
tiini pärast, mõju ja raha pärast
turul.“¹

Nõukogude ühiskonnas aga, kus
tootmisvahendid on ühiskondlikult
omandis, tuleb konkurentsi arendele
mis liinunapaneev jõud - sotsialist-
liku võitlus kui „... töö koob, mille
abil töölisklass on mülutud im-
ber ümündama kogu maa ma-
jandus- ja kultuurilise sotsialistlikel
alustel.“² Kui kapitalistliku kon-
kurentsi printsiibis on ühtede lau-
gas ja tiste võit, siis sotsialistliku
võitluse printsiibis on esirindline
abi mahajääjale, sellis et saavu-
tada üldine tõus.

Raamides võitluse tähtsusest sotsia-
lismi eengimustes, ütles Lenin, et „sotsia-
lism ei summuta võitlust, vaid

¹ V. I. Lenin, Teosed, 24. r., Tallinn 1955, lk.

2. J. V. Stalin, Teosed, 12. r., Tallinn, 1952, lk. 107.

vastupididi, loob esmaordult võimaluse rakendada seda tõesti massilises ulatuses, tõmmata töölajate enamus töepisest niisuguse töö areenile, kus nad võivad ennast avaldada, oma võimeid rakendada, avastada talente, seda rahva seas on äraarvamatuult palju ja seda kapitalism tallas, rõhus ja lümmatas tuhandete ja miljanite naupa." ¹

Lenin nägi sotsialistlikus võitluses mitte ainult tööviljakuse tõusu olulisimat stiimulit, vaid ka uue teadliku töödistsipliini, uue inimese kasvatamise kooli, võimsat relva võitluses kapitalistlike igandite likvideerimisest inimeste teadvuses. Ta pidas sotsialistlikku võitlust revolutsiooni, kust võrsuvad tublid majandusliku organisatsioonid, silmapaistvad ühiskonnatöötajad ja poliitikud, kes on võimelised edukalt juhima sotsialistlikku ühiskonna ülesehitamist.

Sellest järeldub, kui võrd lähelis on kommunistlik teadlikkuse

¹ V. I. Lenin, Teosed, 26. k., Tallinn, 1955, lk. 313.

osa töötajate loominguelse initsiatiivi arengus.

Sotsialistliku võistluse hoogus ja ulatus sõltub oluliselt võistluse organiseerimisest, oskusest muuta masinate loovaid jõude vastavalt loetud nõuetele. Rõhutades organisatsioonilise töö esmajärgulist tähtsust sotsialistliku võistluse arendamisel, pihkis Lenin tähtsustavale põhiprintsiibile: analüüsile, töötulemuste võrdlemisele ja esirindele kogemuste levitamisele praktikas.

Avalikkus kindlustab masinate kriitika ja enesekriitika mõjuväärtuse. See aitab näha esirindeasi, ergutada mahajääjaid ja kõrvaldada puudused.

Tööstusettevõtete, volkosside, sovhooside ja rajoonide teenajate võrdlemine stimuleerib sotsialistliku majandussisli ühise eliste paremale arengutamisile, näidates mahajääjatele teid, mida mööda tuleb minna, et jõuda järde esirindeastale.

Töötamisaktiivne esirindele kogemuste

levitamises ja juurutamises on loolmis-
vahendite ihiisondlikele omandile ra-
janewas sotsialistlike majandussiste-
mis kõige laialdasemad võimalused.
Lenin nägi alles ihiisondlike progres-
si ja tootmisviiside karmu areen-
damise olulisimat tingimust.¹

Nimetatud põhiprintsiptide elluraken-
damise teinistuses on nõuagude apa-
rijandus, mis majandusliku pünduste
kritiseerimise ja parimale tööesemise-
de propagerimise tule stendab täht-
sat osa tähtsawate masside raswala-
misel kommunistlike tööseuhtu-
mise waimus.

Sotsialistlike wõistluse arendamise
moraalse faktarite kõrwal witas
Lenin ka materiaalsele faktaritele,
tähtsise ihiislike huwitatusele tööwil-
jause tõstmise wastu. Ta rõhutas,
et loöntööle tootmises peab wõõnema
antüwete, wäga hästi tähtsawate tööliste
materiaalse heaolu kiire tõus.

"Liide stinnet entusiasmil alusel,
waid suure revolutsiooni poolt teinistatud

¹ C. Teyuõp, Pükobogibo konnyuueuueuue
napim gbumuueuue hobatopob yponuueuueuue,
Moskba, 1956, eu. 12.

entusiasmi abil, isikliku huvi alusel, isikliku huvitatusel, majandusliku kalkulatsiooni alusel... muidu ei jääda te kommunismini, muidu ei tee te kümneid ja kümneid miljonid inimesi kommunismile." ¹

Lenini ideed kommunistliku töösuhtumise närvitamisest ja täiustamisest tähtsusest sotsialistliku võistluse arendamise alusel said kommunistliku partei kogumise lähtekohtadeks teistajate mõjoniiliste masside lilitamisel sotsialistlikku üleshitustasse meie maal.

Sotsialistliku võistluse iseloomulikkumans jooneas on ta rahvalikkus. Selles peitub sotsialistliku võistluse jõud ja elulisus ja sellest tulenevalt ei tunne ta seisamuid, vaid areneb pidevalt, rikastudes üha uude ja täiuslikumate vormidega.

Sotsialistliku võistluse vormide erinevus ja mitmekesisus tempo arengu apalss on määratud iga astud

¹ V. I. Lenin, Teod, 33. r., Tallinn, 1955, lk. 36.

ajaloolise perioodi majanduslik- poliitiliste ülesannetega, peegeldades töölise jõudude vastavat arengutaset ja masside leeva soovitu rügemust uue ühiskonna üleshitustöö raigus.

Käesoleva töö ülesandeks on näidata sotsialistliku võistluse kvalitatiivset kõrgema etapi - novaatorliku liikumise tekkimist ja arengut teisel määral, on püütud anda ülevaade selle liikumise tähtsamatest ajaloolistest arengumomentidest, spetsiifisest ja kommunistliku partei jhtivast osast võistluses novaatorluse levimise eest töötajate kõige laiematesse hulkaidesse.

Vastavate allikamatryalide kasutamise võimaluse piiridest tingituna põhineb töö peamiselt olemasoleval sotsialistliku võistluse ja teise määra novaatorliku liikumise määramise vahelisel viiandusel.

Nü on V. I. Lenini tödest kasutatud põhiliselt artikleid „Kuidas organisirida võistlust“ ja „Suur algatus.“

Esimeses neist nummisab Lenin modanli-
 nud väärsisuhtad sotsialismist kui võist-
 luse lämmatajast, tundes samas erandid-
 selt ette ide sotsialistliku võistluse tõi-
 tust osast nõukogude ühiskonnas. „Suur
 algatus“ on pühendatud 1919.a. organisee-
 ritud kommunistlikele laupäevanautile. Ka
 selles artiklis rõhutab Lenin töövõime
 tähtsuse vajadust, milleta pole mõel-
 dav sotsialismi võidulepääs. Laupäeva-
 nutest asuavate esirindesse tööliste
 esmajas nägi Lenin stiimulit, mis viib
 aldrahvalsele sotsialistlikele võistlusele
 töövõime pideva kasu tagamiseks.

II misaastaku novaatorluse - stahhaa-
 novlike liikumise küsimustega on
 tegelenud tolle aegse rasvetaõstuse rah-
 vakomissari G. K. Ordžonikidze, kelle
 artiklite ja kõnede kogumikus leidub
 materjali, mis aitavad mõista nova-
 atorlike liikumise olemust ja eratäht-
 suse sotsialistliku ühiskonna ülesehi-
 tamisel teie misaastaku nestel (telegramm
 „Donbassi kaevuritele“, kõne partei kesako-
 mitte 1935. a. detsembripleenumil j.t.).

Novaatorlike liikumise tekke ja aren-
 gu küsimuste analüüsimisel ei saa

mööda minna J. V. Stalini mõnest
esimesel üheliidulisel stahhaanov-
laste nõupidamisel Kremliis 14.-17. nov.
1935. a. Kõnes loodud üldistused
novaatorite kogemustest, samuti nende
as seisvad ülesanded on ägedad ja
tähtsad marksisliku - leninliku
suinashtadelt.

Kommunistliku partei juhtiv ja
suunav osa selgub üldsige partei
kongresside, konverentside ja kesko-
mitte de vastavalest resolutsioonidest,
morraldustest, üleskutsetest jne, mis
on avaldatud kogumikus „B L K P
resolutsioonid (I - III osa). Kohalike
parteiorganisatsioonide poolt raken-
datud novaatorliku liikumise aren-
damise abimeetodiga on aga võimal-
lus tutvuda peamiselt olemasoleva
rijanduse, aruäit S. Hersbergi
töö „Novaatorliku liikumise juhtimine
kommunistliku partei poolt tööstuses“ (vene-
keelse). Viimane kirjutab endast
üht novaatorliku liikumise kõige
hilisemat, aga ka kõige põhjalikumast
uurimust. Oma monograafias

näitab Hershberg nõuataoline
 liikumise võiki milgi, tundes eriti
 religiooselt esile nii kohalike par-
 tiorganisatsioonide kui ka kesk-
 nomite tohutu organisumia ja
 kasvatusliku töö võitluses teot-
 misnõuataorile esirindliku koge-
 muste jummutamise eest laanti
 ja sügavuti. Hinnatavaks tuleb
 Hershbergi töö veel asjaks, et
 ta on vaba Stalini tegevuse üle-
 hindamise tendentsist, mis is-
 loomustab praegu kõiki enne
 partei x^x kongressi lõmumud teid
 nagu "Jevstafjevi "Sotsialistlik
 võistlus - kõnugude ühisnõnna
 arengu seaduspärasus ja liikuma-
 panu jõud" (vene k.), II viisaasta-
 nu silmapaistvamate nõuato-
 rite - stahhaanovlaste autobiograa-
 filist laadi tööd (A. Stahhanov
 "Jutustus minu elust" (vene k.),
 P. Anglina "Kõige tähtsamast" (ph.),
 I. Serini "Nõnna Izotov" (vene k.),
 Donbass - stahhaanovliku liiku-
 mise kodumaa" jt. Kõiges põhi-
 lises on aga märgitud tööd ei-
 gel seisukohtadel. Nad näitavad,

et sotsialistlik võistlus ja nova-
tarlik liikumine avavad suured
võimalused tähtsate kultuurilis-
tehnilise silmaringi arengus, vab-
kadumises raamse ja füüsilise
töö vahel, täoeljaanuse tõusmas
ja sotsialismi võidus nõukogu-
demaal.

I

Novaatariku liikumise ajaloolised tingimused

Novaatariku liikumise teekinnise eeldused loodi rogu uleva sotsialistlikum iideshitustis raiguga, sotsialistlikum võistluse pideva arenguga selle nestel.

Revolutsiooniliste ümberkorralduste tulemusena avanesid nõukogude töölapale es maa majanduslikum ja kultuurilise tõusu avarad perspektiivid. Ekspluaatarlike klasside muutamine ja eromandi hävitamine taotmisrahendotile andis töölisklassile kõige laialdaimad võimalused oma võimete ja loominguilise initsiatiivi ranendamiseks antaebirevolutsiooni viitade kindlustamisel. See ekspluaatariimist vabanenud, end oma maa täieõiguslikum perimehena tundua töölisklassi kõgne täieõiguslikum.

uus nõuogulik suhtumine töösse, rah-
 nimusesse ja riigistesse avaldus kõige
 veadamalt sotsialistlikus väärtuses, mille
 võrreid võib näha juba 1918.a. algusest,
 seoses töölisnõukogude loomisega. Kii-
 masti tegutses oli hädavajalik tingi-
 mustes, kus ettevõttes sabotaažid mu-
 kutatund kodanlike väelased ja töö-
 lisnõukogude enda mahajäetud osas
 juurdus veel vaade tööle ja toot-
 misvahenditele ekspluatatsioonilise tööli-
 se seisundist.

Töölisnõukogud, kes teostas rangelt ar-
 vestust tootmiskulude hulga ja tarbi-
 mise üle, muretses töö- ja eluaine
 ja raha vahetuse eest, ei väideld-
 nud üheski tootmise kindlustamise
 nimel, vaid püüdis ka igati hoolil-
 selt töövõime tõusu eest tööstu-
 ses, püüdnud tööliste uut sotsia-
 listlikku, teadlikku tööstuslikku.

Tööliste koolitamine sotsialistlikku
 säästlikkuse, isiklikke huvide mõist-
 mise ja kommunistliku töösuhtu-
 tumise vaimu² — see on töölis-

¹ Устаповичуи апраб, IV, 1949,
 lk. 395

² Samas, lk. 397

kontrollide hindamatu teene, mille
lõttu võib neid ärgustatult pidada
sotsialistliku võistluse turvapateras-
tööstuses.

Sotsialistliku võistluse sädemed
pukkusid 1919. a., mil nõukogude
rahvas partei jühtimisel võitles nõu-
kogude võimu olemasolev vst. Bresli
rahuga saavutatud lähine hingetõmbe
ajajärk oli lõppenud. Tähtsamalest
tööstus- ja traviljarajoonidest ära-
lõigatud Nõukogude Venemaad pii-
ras interventide ja kontrrevolutsio-
nääride raudne rõngas.

Sel erakorralt raske ajal pöör-
dus kommunistliku partei rahva pool-
sõlmusega manglaselises võistluses
rindel ja tagalas. Esrindeliinud töö-
lised, peamiselt kommunistid, vastand
sõlmusele kommunistlike laupäeva-
mudega. vabatahtliku tasuta tööga
laupäevade pärast ametliku tööaja
lõppu.

Esimene kommunistlik laupäev
organiseeriti 12. apr. 1919. a. Moskva-
Kaasani raudte Moskva sortimis-

depoos kommunistide poole, kes re-
montinud sel päeval pärast töö-
aega 3 vedurit.¹ Nõke hiljem,
10. mail, järginud sortimisindepoos
täieliste uskuju juha 205 Moskva-
Kaasani raudtee loolist, kes, töö-
lades vahetahhikult ja tasuta,
saavutasid kohustudime tööaja
kesk. tiktud tööga võrreldes mitu
korda suurema tööviljakuse.

"... kommunistlikul laupäeval,
mille korraldand 10. mail 1919.
aastal Moskva-Kaasani raudtee
raudteelased^{Московские}", kirjutas Lenin oma
artiklis "Suur algatus", "on suu-
rem ajalooline tähtsus kui ühe-
ksa misngusel 1914.-1918. aasta
imperialistlikus sõjas saavuta-
tud Hindenburgi või Fochi ja
inglaste võidul. Imperialistide
võidud on ... hirmsa, ennast
lõhkiminevuni täis õgitud, elu-
sall mädaneva kapitalismi met-
sised. Moskva-Kaasani raudtee

¹ Г. Тернушев, Пятибогородо коммунистический
напрямо пятибогородо работаво по коммунистическому,
Москва 1956, л. 16.

19
raudtöölaste kommunistliku laupäeva
on üks rauue selles uues, sotsia-
listlikus ühiskonnas, mis teeb rõi-
gle maailma rahvastele vabane-
mise kapitalismi inest.¹

Lenin pidas kommunistlike lau-
päevamööd kommunistliku alguses,
märkides, et kommunistlik algab seal,
kus teib tavaliste tööliste enastal-
gav rasnet tööd võitev hool töövilja-
mise suurendamise eest, ühiskonna
vara hoidmise eest.²

Kommunistlike laupäevamööde orga-
niseerimine muutus massiliseks 1920.a.
alguses. See näitas, et sotsialistliku
võistluse leninliku idee oli leidnud
tee töölajate miljonilistesse hulkadesse,
oli leidnud tee sotsialistliku ühis-
konna ülesehitamise praktikas.
1920.a. toimunud partei IX kongressil
võeti vastu otsus töövõistluse kui
sotsialismi rajamise põhimetodi kohta.
„Igal sotsiaalsel korral..., üldakse
kongressi otsustes, „olid oma meetodid
ja võtted, mille abil eksperimentaalselt

¹ V. I. Lenin, Tööl, 29. a., Tallinn, 1955, lk. 391.

² Samas, lk. 394.

laduvate huvides teostati tööle suun-
dimist ja tõenämatust.

Nõukogude võrra es seisab täies
suures ülesanne: arendada oma-
enda mõjutamisviisideid selleks, et
suurendada töö intensiivsust ja
otstarbekust ühiskondlikum majandu-
se alusel kogu rahva huvides.

Rõõviti täisrahva hulgaide agitatsioon-
ilise ja ideelise mõjutamisega ning
ilmuselt loodrite, parasitide ja desor-
ganisaatorite suhtes kasutatavate repres-
sioonidega on töövõimuse tõstmise
võimsaks stiimuliks võistlus.

Võistlus tehaste, rajoonide, trahhide,
töövõimade ja ühisvõimade töölise vahel
peab kujunema ametiühingute ning
majandusorganite jaoks hoolima
organiseerimise ja tähelepanu objektiks." ¹

Täielik vabatahtlik ja tasuta
töö oli töötajate loomulikult initsia-
tiivne põhivõimude koduse ja ning ma-
jandusliku laose tingimustes. Siit tuli
edasi minna saavutatud võitude
kindlustamiseks, nõukogude ma-

21
panduse ilusehitamiseks. Kodusejas laostunud tööstuse, transpordi ja põllumajanduse taastamise perioodil (1924-1925) oli uufa veelgi ulatuslikumalt liituda tähtsavaid masse uue ühiskonna ilusehitamiseks, tööstuse juhtimise. See ülesanne leidis lahenduse tootmisnõupidamiste organiseerimises, mis mujalt peegeldas tähtsusele üha kasvavat aktiivsust ja huvi tootmise juhtimise vastu.

Enimesed tootmisnõupidamised teatavatel 1923-24. a.¹ Nõupidamistel arutati plaanitegemise, tootmise organiseerimise parandamise, täspetsialistide rationaliseerimise, tööohutuse kindlustamise ja teisi tootmisalaseid küsimusi. Kõikides püüdnud ja tehes ettepanekuid nende likvideerimiseks, aidanud tootmisnõupidamised tõsta turduvate tööviljakust ja sellega seoses uia edasi na tsionalistlikku võistlust, mis ^{pidid} rinastus vanide leova aktiivsuse uue vormidega.

Rahvamajanduse taastamine suuredi lõpule uia 1925. a. Kuigi majandusliku laose jäljed likvideeriti, päs

¹ „Бонпром унгарии“, nr. 6, 1958, lk. 22.

NSV liit endiselt mahajäänud agraar-
maaks. Oli ilmselge, et nõukogude maa
arengu edasised huvid nõudsid otsus-
tavat pööret tehnilis-majandusliku ma-
hajaänuse ületamiseks sotsialistliku
industrialiseerimise alusel. 1925. a.
detsembris toimunud partei XIV kongress
kavandas järgneva ülesandena ko-
gu rahvamajanduse industrialiseerimise,
rõhutades selles, et sotsialistliku
ühiskonna üleshitamise ülesannete edu-
ras lahendamise eeldab töötavate massi-
de suurimat aktiivsust maa majandus-
likus ja poliitilises elus. Sellega seoses
kennis püüavada tootmisnõupidamiste üti-
simus, milles parempoolsed ja likvidas-
torid püüdsid propageerida arvamus-
t, nagu poleks tootmisnõupidamised enam
võimelised lahendada maa industria-
liseerimise keemaid ülesandeid.¹ Partei
XIV kongressi otsustis aga märgitakse,
et „tootmisnõupidamised, on parimaks
normiks, kuidas laia töölistulmi nõu-
kogude majanduse praaktisile üleshitamiseks
sõssa tõmmata, kuidas kasvatada reis arusaamust,

¹ „Банковское дело“, nr. 6, 1958, lk. 23.

et teistaparte huvid on sotsialistliku riigi majanduslike edusammundega tihedalt seotud.¹

Delle otsuse ärgust tähtsaks praktika, mis näitas tootmisnõuupidamiste ora-
tähtsuse pidevat tõusu eiti võitluses
kokkuvõtte režiimi ja tootmise ratio-
naliseerimise ust industrialiseerimise
esimestel aastatel.² Endiselt oli toot-
misnõuupidamiste tähelepanu ja heo-
litus suunatud sotsialistlikule võist-
lusele, mis 1927. a. kannas areema
väga kiiresti üle kogu maa leviva
löönbrigaadide liikumise vormis.

Üks esimestest löönbrigaadidest or-
ganiseeriti Leningradi tehase „Kramoi
treugolnik“ kommunistlike noorte poolt
1926. a. septembris.³ Leningradlaste
algatusle järgisid peagi Moskva ja
Uraali tehaste tööliised, samuti
Donbassi ja maa kiste rajoonide
tööliised.

Löönbrigaadide liikmed näitasid
sõjalisel sotsialistlikul töötegevusel
suurepärasest uskumise, saavutades
märkimisväärt ^{võitluses} edu tööviiside töst-
mise, omahinna alandamise ja

¹ N. L. K. P. resolutsioonid, I osa, Tallinn, 1956, lk. 217.

² „Борьба и успех“, nr. 6, 1958, lk. 24.

³ „Борьба и успех“, nr. 9, 1951, lk. 20.

löödangu kvaliteedi tõstmise eest.

Eriti hoogustus lööbrigadeide liikumine 1929. a. jaanuaris, mil ajalehes „Pravda“ avaldati Lenini artiklil „Kuidas organiseerida võitlust“ (ilmunud 1917. a.). Lugesid seda, ühendusid nõukogude inimesed leninlike ideede võitluse juurde ja ärgasid. Kommunistlikud laupäevavand, tootmisvõidapidamised, esimesed lööbrigadid - kõik need olid Lenini poolt ette nähtud sotsialistliku võitluse ajaloolised etapid, mis järgnesid inimestele vastavalt sotsialistliku ühiskondliku ülesannetele. Avaldatuna esimese viisaastaku jooksul, innustasid Lenini sõnad nõukogude töölasteid võitluse arendamisele üldrahvale ühes massilise liikumiseks.

Liha ulatuslikumalt leviva sotsialistliku võitluse eestlas sammudel Moskva, Leningradi ja Tveri metalli- ja tekstiilitööstused, mis esimestena hakkasid silmima sabruute või tööstusvahelisi võitlusliidrid, mis ühendasid

sotsialistlikku võistluste arengut aja-
vahemikus jaan. - apr. 1929. a. ¹

Ettevõtete vahelise sotsialistlikku võist-
luste algatajateks olid Leningradi
töhasse „Krasnoi Vöborzets“ kuuluvad,
kelle ülesannete võistlusesse seigile
NSVD töhastele ja rahvustele avaldali
„Pravdas“ 5. märtsil 1929. a. ülesant-
sele vastand sajad ja tuhanded
ettevõtted üle kogu maa. Võistluste
liilitunnd Kamsenski paberitöötajate
töölised, Dnepropetrovski metallitöo-
lised, Ivanovo-Voznessenski; Tveri
ja Moskva teadustöölised, kaunuid,
metallurgid, masinaehitajad, keemi-
kud ja tahtlustöölised. Kuus määtri-
kuu kestel avaldali „Pravdas“ 99
vastust töhasse „Krasnoi Vöborzets“
ülesantsele. ²

Alamud töölisklassi ridades, levis
sotsialistlikku võistluste lepingute
sõlmimine ka kolhoosidesse ja
sovkhoosidesse. Nii astusid sotsialist-

1 Тормишуккин и Трыгубови ноглек патерно
красса СССР (1928 - 1929 и.), Москва, 1956,
лр. 20.

2 Усипова СССР, эпоха социализма (1917-1957),
Москва, 1957, лр. 374.

linn väistluse lepingu alusel uuraina
sohhoosid ja kolhoosid, Siberi, Põhja-
Kaukaasia, Alam- ja Kesk-Volga
rajaosid jne.¹

Tähtsat osa sotsialistlikku väistlust
arengus etendas 1929. a. aprillis toi-
munud partei XII konverents. Konve-
rents võttis vastu esimese viisaastaku
plaani ja pöördus kogu töörahva
poole üleskutsega organisierida kõige
laiemal töötajate hulki haaravat
sotsialistlikku väistlust esimese viisaas-
taku ülesannete edukaas lahendamise-
ks.

„Selles, et võita sotsialistlikku üleschi-
tustöö raskused, jätta pealtungi
linna ja maa kapitalistlike elemen-
tidele ning täita viie aasta plaan,
organisierige väistlust üleschitustöö
kõige aladel,“ üldakse üleskutses.
„Organisierige väistlust omahinna
alandamises, tööviiside tõstmises,
töödistriipliini tugevdamises, niivõrdade
laiendamises, saagimise tõstmises,
tööstuslike kolhooside ja koope-
ratiivide arendamises, riigi-

¹ C. Терпигорев, Проблемы социализма в районах
громадского хозяйства, стр. 23.

aparaadi lihtsamas muutuses ning riigiparaadi ja rahvahuljade vaheliste sidemele tugevdamises, töörahva hulki teenindavate kultuuri- ja kommunaalasutuste töö parandamises. " 1

XVI konverentsi üleskutsest nähtus, et partei hindas sotsialistliku võistlust kui võimsat vahendit masside organiseerimisel viisaastase plaani eduks täitmises. Kogu rahvamajanduse sotsialistlikku industrialiseerimise, kollektiivse suurmaajapidamise loomise maal ja rahvahuljade sotsialistliku ühberühjundamine - need olid võrre viisaastase põhiülesanded, mis said sotsialistlikult võistlusele liigitunud tööliste võitlusprogrammis aastatel 1929 - 1932. Sotsialistliku võistluse põhivormiks jäi sel perioodil lühenbrigaadide liikumine, mis juha 1929. aastal kannas inna rohkem amandama ulatusliku massilise iseloomu.

1 N L K P resolutsioonid, II osa, lk. 603.

1929. a. sügiseks täunis paljudes
täiendustevõttes lõuntäaliste arv
mitmete tuhandeteni.¹

Lõunabrigaadide organisatsioonias
ja juhtivaks jõuks olid valdavas
enamuses kommunistid ja kommu-
nistlikud noored, mille järele joon-
duvad tähtsimeid seige laenuad
masinad. Polnud sugugi juhuslik,
et 5.-10. det. 1929. a. Moskvas toimu-
nud viimase üldlühilise lõunabrigaadide
kongressi delegaatide koosseisust soo-
dustasid 73,5% partei liikmed, lii-
meandidaadid ja kommunistlikud
noored.²

Kongressi kokkuvõttearvustuses oli
sotsialistlikke võistluse liigitunud
lõuntäaliste arv tõusnud 900 000-ri.³
Polnud kahtlust, et see partei poolt
igalviisil toetust leidnud liikumise
oli süginenud suureks jõuks võit-
luses maa industrialiseerimise tempo
kiirendamise, tootmise ratsionaliseerimise

¹ „Bonpocae uctapim“, nr. 9, 1951, lk. 24.

² Samas, lk. 27.

³ С. Термодер, Рыболовство коммунистическим
нашим глумением и обаянием промышленности,
lk. 25.

töödistsipliini tugevdamise ja tööviljakuse tõstmise eest.

Arutanud majandusliku ülesehitustähtsate tulevainperspektiive seeses sotsialistliku võistluse pideva tõusuga, pööras esimene üldliiduline tööstäliste kongress kõigi NSV Liidu töölise poolt üleskutega võitluses viisaastaku täitmise eest nelja aastaga. Üleskutses märgiti, et viisaastaku ennetähtaegne ja iduvas lõpetamine oleneb „rogu töölise määri lilitumist võitluse, mahajäänu töölise ümberrahvatamisest, tööviljakuse kasutamise edasist tõusust, tootangu kvaliteedi tõstmisest ja töölisele tehniliste hädumiste täiustumisest sotsialistliku võistluse poliitilise ja praktilise pihitumise parandamise teel ametiühingute, majandusorganite, partii ja kommunisti poolt.“¹

Sotsialistliku võistluse hoogsa arengu kindlustamises pidas kongress vavalikuis saavutada olukord, kus

¹ Трудизм и выгостой рогу парови
масса СССР (1928-1929 г.), л. 363.

lootus on haaranud ettevõteteid
 teenimise, tämmates saasa ka es-
 rindelise spetsialistide saadrit, sest
 esimese misaastaku ülesanded nõud-
 sid, et lühenbrigaadide liikumine
 leians manilise sotsialistliku võistluse
 põhivormina kõige ulatuslikumalt
 levima võit - nagu öeldi ülesantres -
 „nagu maa peab muutuma töö mee-
 todilt, tempest par kvalitudile
 loontöömaaks.“¹

Esimese üllitudulise lühenbrigaadide
 kongressi ülesantse mõjul kavand
 loontöölise mad enisest veelgi kiiremini.
 Maniline sotsialistliku võistlus sai
 nõuagude ühiskonna majandusliku
 arengu tähtsaimaks liikumapanevaks
 jõuks, ühendades tähtsat osa esimese
 misaastaku plaani sketähtsuse
 tähtsuse. 1930. a. juunis, partei
 xvi kongressi kokkutõmmise ajaks oli
 sotsialistlikust võistlusest haara-
 tud üle 2 milj. töölise, kurgunus
 umbes 1 milj. oli lilitunud tööstuse

¹ Пониманию и применению нового
 патера и аааа СССР (1928-1929 гг.),
 л. 365.

ja transpordi ettevõtete löönbrigaadidesse.¹

Tänu partei pidevale hooleksusele riigis löönbrigaadide liikumisele on täiuslikumale vormidega.

Täiustuses tuleksid ahelbrigaadid², nn. ihihondliinid, puksiirid, esu-jiliin kvaliteedi toodangu brigaadid jne.

Ahelbrigaadide organiseerimise põhinõue seisneb selles, et ühendada üht liini toodete väljalaskega seotud tsukhi-de tööjoud, võrvaldada erinevate taotmislilide iiheluseks ja kindlustada ühtne tööriitum alates ette-palmistustääddest ja lõpetades raaristusega. Selles tunnind massilise löönbrigaadide liikumise baasil, entusid ahelbrigaadid kollektiivse lööntois organiseerimise kvalitatiivselt soige-maus vormiks.

1930. a. mais Donbassi naevanduse "Artem" naevurite initsiatiivil organiseeritud ihihondline puksiiride

¹ "Donpocai uctapuu", nr. 9, 1951, lk. 42.

² Käitise soini momente hõlmava tegemusega brigaad.

esmärgiks oli aidata mahajäänud
maevandusi töövõime tötumisel.

ühiskondliku punniri koosseis moodustati parimatest tööstäolistest, kes saadeti abistama mahajäänud töölisi ja liivideerima sel tul pundujääne plaani täitmisel.

Riikastudes üha uute vormidega, haaras sotsialistliku võistlus järjelt laimavalt töötajate hulki.

Kuni 1. nov. 1930. a. võitis võistlusest osa 58,1% kogu tööstustöölise arvust, siis 1. jaan. 1931. a. oli võistleval töölise % 65,5 ja 1. apr. 1931. a. 71,3.¹

I viisaastamul teinud sotsialistliku võistluse mitmekesised vormid olid nõukogude rahva ammendamatu loomingulise aktiivsuse erandeks näidajateks. Kommunistliku partei poolt organiseerituna ja juhitud kindlustas töötavate masinate kibaktiivsus löus esimese viisaastam täitmise 4 aasta pa 3 nunga.

¹ С. Терутер, Рыжовченко коммунистический партия government работав по коммунистическому. 29.

See oli Nõukogude Liidu maailma-
ajaleoline võit. Mahajäänud agaar-
maast oli ta muutunud esrindli-
nu tehnikaga. industriaalskoosliinus
maas, kelle autoriteet rahvusvahe-
lisel areenil üha kasvab ja kindlustus.

Vastavalt partei poolt püstitatud
loosungile „rekonstrueerimise perioo-
dil tehnika otsustab näin!“ ehitati
ja lasti näin 1500 tööstusettevõtet,
mis varustati uusima tehnikaga.
Loodi uued tööstushaard, nagu
traktori-, auto- ja lennukitööstus,
raasaeagne põllutöömashinade ehitus,
mustmetallurgia ja kemiatööstus.¹

Põllumajanduses kujunesid uued
töotmissuhted. Mittemiljoniline
nõukogude talupoegsuond asus
sotsialismi ülesehitamise teele silas.

Esimese viisaastaku tulemusena
muutus sotsialistlik majandussüsteem
valiksmaas meie tööstuses ja põlluma-
janduses. Oli kaotatud ekspluaate-
rimine ja tööpuudus, oli loodud

¹ Устапуа ССС, Энота сопуапуа,
лу. 415.

tingimused linna ja maa tööstajate
materjaalse ning kultuurilise heasolu
tänuks.

1933. a. astus NSV Liit teise viisaas-
tarnusse. Kui esimene viisaastan möö-
das uute tööstusettevõtete, volksoode
ja sovhooside rajamise tähe all, siis
teine viisaastan püstitas uute tehaste
ja uue tehnika raskuslevitumise üles-
ande. Tehnilise rekonstrueerimise lõpule-
mismise ja uue tehnika rakendamise
kaasel pidi teise viisaastanu kestel
tunduvalt tõusma tööviigamus, alane-
ma omahind ja paranema toodan-
gu kvaliteet rahvamajanduse kõigil
aladel. ¹ Põllumajanduse alal oli
teise viisaastanu põhiülesandeks sov-
hooside ja volksoode täieliku raskus-
tamine kaasaegse tehnikaga ja
marintraaktorjagamade võrgu laien-
damine ulatuses, mis haaraks kõik
volksoodid. ²

Viimetatud ülesannetega võivad muudki
tähtis roht ka võitlusele kapitalistide
igandite likvideerimise eest majanduses

¹ Устапуа СССР, шокса кошуамизма (1917-1957),
lk. 449.

² „Бонпосаи устапуа“, nr. 9, 1958, lk. 9.

ja inimeste teadus, misjuures võitles
ideoloogilisel rindel osutus tunduvalt
komplitseitumaks, võrreldes teiste ülesannetega.

Arvunud kommunistliku partei
juhtimisel teise viisaastaku ülesannete
täitmisel, saavutas nõukogudemaa
tähtsate rahvasotsialistliku ülesehitus-
te rindel ajaloolisi täiuvõite.

Juba teise viisaastaku esimestel
aastatel võis NSV Liidu rahvamajanduses,
eriti rasmetööstuses märgata
silmapaistvat edu toodangu kasvu
osas. Nii kindlustas masinachituse
tööstus ^{1935.a.} Nõukogude Liidule teise koha
maailmas ja kolme koha Euroopas.
Tööstuse tootlöödangu osas saavutati
kolmas koht maailmas (USA
ja Saksamaa järel) ja Inglismaa järel
teine koht Euroopas. ¹

Rahvamajanduse edusamme pidev-
david aga rasused, mis kurnasid
ihka travamalt üle kogu tööstuse
ja põllumajanduse tehnilise arenduse-
rinnu pideva täiustamisega. Ei olnud

¹ B. B. Kypčuruev, Vyšpaukue nrouzbeženue, M., 1958.
lk. 593.

nüüldaselt naadrit, mis suutnud
amandada ja massilisele funk-
tiivnuga ära kasutada iga päeva-
ga kasvavat tehnikat.

Sellest tulenevalt sai sotsialistliku
võitluse ülesandeks uue tehnika
amandamine, mis eriti aastatel
1933-35 oli partei ja valitsuse tähe-
lepanu keskpunktis. Ettevõtete par-
teiorganisatsioonid tegelised pidevalt
töölise tehnilise väljaõppe küsimise-
ga, ühildes töökultuuri ja töö-
tapate tootmis- tehnilise taseme tõusu
est uue tehnika tingimustes. Suurt
abi osutas sel alal kommunistliku
noorsadiliing. Näitena võib tuua
„Kraalmaši“ kommunistlike noori,
kelle algatusel korraldi 1933. a. läbi
viima üldtehnilisi eksameid, mis
haarasid tuhandeid töölisi.¹

Kraali komisjonide algatus andis
tunnistust tööliisklassi kõigest
ühiskondliku - poliitilise teadlikkuse
tasemest, teadlikkusest, mis teenis

¹ Т. Н. Елсидов, Коммунистическое
совершенствование - закономерность и закономерная
цель советского общества, Москва, 1952, л. 42.

kultuurilis- tehnilise taseme tõstmise eesmärgel.

1935. aasta result oli tehnilise eesmärgi sooritanud töölise arv raskesti tööstuses tõusnud viitsimesaja tuhandeni.¹

Tehnika parema valdamise tulemusena arenes endisest veelgi enam esmijulime kvaliteediga toodangut andvate töölise liikumine (glükomeerid, asurruukid). Ka hooajatus määralavalt juba 1932. a. alanud igatvõrre liikumine, millele pani aluse Donbassi raeuur Ninita Tzotov, organisatsioonides brigadidevahelist töö- missoogemuste vahitamist ja es- mindline abi mahajääjatele.²

Tekkides Garbunas, levis igatvõrre liikumine kiiresti kogu Donbassis ja ulatus hiljem ka Donbassi piiridest väljapoole.

Nii näitaks oli 1934. a. jaanuaris Leningradi 28. märina -

¹ Т. Н. Евсѣевъ, Социалистическое соревнование- законмерное и глукмическое сина советского афигетба, л. 142.

² Самос, л. 142

ehitustehase töelistest 718 izostaulast.¹

v. Izolovi² poolt algatatud liikumine oli sotsialistlike tootmisuhete põhise-
muse, ekspluatatsioonist vabade töö-
liste vastastimule abile ja seltsimehe-
likule koostööle rajanevate uuhete is-
leonnulikuks näitaks.

¹ Борпоче устроуе, нр. 11, 1951, лр. 33.

² Ninita Izotov sündis 1903.a. Orlovi
uuhermangus rehviatalupoja perekonnas.
Juba 10-aastasena oli ta sunnitud tööl
alsima kulaku juures hobusekarjuseks,
hiljem uopanehena uöörastemajas,
poorsupoisina amikul jne. 12-aastasena
sitis Izotov Orlovasse, leidis sin tööd
bruktiivabrikus, kus ütis ora üle uue
ustnud streigist.

Võidelnud uodusõja päevil Punaarmee
ridades, sirdus Izotov sõja lõppemise päel
Donbassi. Donbassis töötas ta alguel
mitjana, pärast aga juba rauu- raiija-
na, milena sai tunnuk üle rogu maa.
(J. Senini „Ninita Izotov“ (vene.) pärgi).

Edusammudele vaatamata rippus aga kvalifitseeritud kaadrite napp maha jääma iga päevaga üha hooksamalt kasvavast tehnikast. Kaadrite arisimus komplitseerus seda enam, et inimeste teadmuselagamusid veel väga visalt kapitalistlikult verratult pärandatud igakemud veadid tõlle; ka piidrid mõned majandusmehed ütelda kaadrite ettevalmistamisel vajalikust, leides ainult tehnikat nappküllaldase olevat.

Kommunistliku partei aris viitamatuks võitluse selle väärarusaoha likvideerimise eest. Rekonstrueerimisajajärgu loosungi „tehnikat alustab kõik!“ asemel pistitas partei uue loosungi, loosungi allust, et „kaadrid otsustavad kõik!“

En tarvis aru saada, „ütles J. V. Stalin 1935. a. mais, „et meie praegustes tingimustes kaadrid otsustavad kõik. Kui meil on head ja rohkearvulised kaadrid

tootmises, põllumajanduses, transpordi alal ja sõjaväes, siis on meie maa võimalik. Kui meil niisuguseid kaadmeid ei ole - siis pääme lõunamaa mõlema palaga." ¹

See meie ühiskonna arenguvärgus valminud vajadus esirindlikum tehnikat tundvate ja seda hästi näritavate inimeste järele leidis lahenduse sotsialistliku võistluse kvalitatiivse uues vormis - novaatorlikus liikumises. Viimane sügubab endast jist separaatselt sotsialistliku võistluse uut kõrgemat etappi, et ta on seotud uue tehnikaga, mida sotsialistliku võistluse varasematel etappidel veel ei olnud.

Eltoodust nähtub, et novaatorliku liikumise valmistab ette kogunev sotsialistliku ühiskonna üleshitustöö naia ja kommunistliku partei juhtiv, organiseeriv ning rahvaluslik töö selle keskel.

maa sotsialistliku industrialis-

¹ J. V. Stalin, Leninismi mõistmisi, Tallinn, 1945, lk. 435.

seerimise ja põllumajanduse, vol-
 lektiviseerimise võiduvõidu, sotsia-
 listliku süsteemi tugevnemine mõi-
 sides majandushaardes, esplua-
 taatorliku klasside hävitamine,
 tähtsate maade materiaalse
 heaolu saavutamise ja sellele saasner
 sotsialistliku võistluse heaustu-
 mine - need alid ajakohalised
 tingimused, mis loovad võit
 eldused kuuatorkliku liikumise
 tekkimiseks ja arenguks.

II

Navaatoeliku liikumise algus
tööstuses, transpordis ja põllumajanduses
(aug. - nov. 1935.)

Navaatarliku liikumine tänavilja-
nuse tänu eest tehnikana parema
ärakasutamise baasil tekkis ja
arenes Donbassi esirindele saame-
rite algatuse 1935. a. ^{augusti} - septembris.

Selle aasta alguses toimunud
Nõukogude III kongress märkis ras-
metööstuse rahvaromissari, G. K.
Ordžanikidze aruande põhjal, et
nõukogude rasmetööstuse võimed
on laganud kõigi rahvamajap-
andushande varustamise uue, kaas-
aegse tehnikaga. Donbass oli muu-
tunud tänu tehnilistele ümber-
korrastustele nõukogude muistne-
tallurgia, energetika, keemia ja
raudteetranspordi arengu võimsaks

baasid.

Kodusõja päevil tugevasti purustatud ja laastatud Donbassi areng maa esirindlinnana niisugaseks toimis partei pideval juhtimisel ja muutmisel. Juba partei XI kongressil rõõpis Lenin Donbassist kui nõukogude majanduse põhialusel. "Mingist

suurtööstuse taastamisest Venemaal, mingist tähtsast sotsialismi ehitamisest ei saa juttugi olla, - sest sotsialismi saab ehitada vaid suurtööstuse kaudu, kui me ei taasta, ei tõsta vajalikule võrgule Donbassi." ¹

Võitlus tehnilise progressi eest Donbassi kaevandustes nõudis kontr-revolutsiooniliste elementide vastupanu purustamist, nõudis mehhaniseerimisele võimalikult suhtuva te meloode ja kantseleilia - büro - maatlike töömudodite likvideerimist. Korduvalt aitas partei kõrvaldada taristusi ja puudusi,

¹ V. I. Lenin, Teosed, 33. n., lk. 267-268.

mis pidurdandid Donbassi arengut
uue tehnika ulatusliku rakenda-
mise teed mööda.

7. juulil 1931. a. pöördusid NSVL
Rahvarakomissaride Nõukogu, NLKP
Keskkomitee ja NSVL Rahvamajanduse
illemnõukogu kõigi Donbassi
partei-, majandus-, ametiühingu-
ja konsomoli organisatsioonide poole,
näidates kaevumisele uue tehnika
omandamise teid ja vahendeid. XVIII

1932. a. toimunud partei XVIII kon-
verents nõudis otsustaval ilemi-
nekul kõigi riistatmisprotsesside
kompleksse mekhanisurimist.

NSVL Rahvarakomissaride Nõukogu
ja NLKP Keskkomitee võtsid
1933. a. aprillis vastu otsuse „Tööst
Donbassi riistatööstuses.“ Sellele
järgnesid sama aasta mais NSVL
NSVL Rahvarakomissaride Nõukogu
ja NLKP Keskkomitee otsused
„Kaevanduste ja trustide juhti-
misest Donbasus“ ja „Donbassi ri-
istatööstuse tööliste ja insener-
tehniliste jõudude tööstasust“.

"Meie tiiega loeme tihti apalikestest, et Donbassis on naevur Izotov, kes töötab kõigist paremini. See pole äige. Teie kõik olete siin konverentsil parimate loöntöölistena, teie kõik olete Izotovid, kes tulid konverentsile, et jütustada oma töömetoditest ja töötamist... Meil on veel mõningaid, kellel on varem hargimuses mõelda nii: kui ma teda äpetan, siis hakkab ta minust paremini töötama. Tööd rüütlesed on antisemistlikud ja ei ole tõeliste loöntööliste väärilised. Ma pean ütleva, et paljud minu poolt äpetatud poisid ei tööta minust halvemini. Olen uhke sellele." ¹

Kaevurite loöntööliste konverentsi järel võis märgata izotovliku liikumise tunduvat elavnemist Donbassi kaevandustes. Loöntööliste kogemuste regulaarne edasiandmine mahapääpätele ja

¹ T. Cerni, Kuvata Izotov, Moskva, 1957, lk. 97.

mustulennukate tagas töövõimekuse mää-
rimisvõime tõusu, mille tulemusena
Donbass suutis 1934. a. — esmakord-
selt ühe aastate jooksul — täita aasta-
plaani, andes 60 miljonit tonni
siit.¹

Uue saavutatud vabaduse sõe jä-
rle nõudsid aga teodangu väljalaske
pidevat suurendamist. Donbass sai
1935. a. ülesandeks toota 68 milj. tonni
siit ja uia tootmise mehaniseeri-
mistase 83%-ni.²

Uue tehnikaga varustatud kaevan-
duste ja tehnilise väljastpe saanud
töölise ridade kiire kasv näol
olid eeldused selle ülesande täitmi-
seks olemas. Kuid suureks takis-
tuseks osutusid töövõimekuse tõst-
misel igapäevased töötamistingimused —
elavõige liiga kitsas murruala ja
tööajastuse pöördumine sõe raiumisel.

Tol ajal Donbassis rektivad lode
pikkuse normid pärinevad ajast,
mil raiumine toimis käsitsi. Nii

¹ Т. К. Орджоникидзе, Избранные статьи
и речи 1918-37, М., издательство, 1945, л. 335.

² Донбасс — программа государственного управления,
Москва 1950, л. 24.

ei vastanud nad enam mehhaniseeritud töö uutele tingimustele ja muutusid kvalifitseeritud kaevuri tööviiside oluliseks pidurdajaks. Kiri-koostajast pärines ka tööajastuse puudumise tõestamine ja puurimise osas. Rauru- ja kaevurite seisus taastamise ajal, sest süüalase pidi täitma ka töötaja ülesandid.

Juba 1932. a. olid paljud Donbassi esirindlinnud töölised teinud ratsionaliseerimisettepanemisi seoses uude püüdnud ja tööajastuse sisseviimise vajadusega. Nende progressiivsed meetodid ei leidnud aga rakendamist, sest uue tehnika omandamise üldine tase polnud selline veel niisugaseks. ¹

1935. a. aga, mil kaevurite tehnilise välgu tase oli tunduvalt tõusnud, leidis murrulademe püüdnud ja puurimise ja töötaja vahelise tööajastuse idee edusid

¹ C. Терпигорев, Рыковское коммунистическое хозяйство глумится над работниками, в. 40.

näendamisest praktikas. Tänu sellele an-
dis Alesei Stahhanovi¹ muud rekord
jõel vastu 31. augustil 1935. a.

¹ Alesei Stahhanov sündis 1905. a.

Orlovi kubermangus, Ostrovski vallas, Lunga
külas mehitajaks ja perekonnas. Koos va-
nemate ja kahe noorema õiga pidi Alesei
tõhsti kannatama nälga ja viletsust, mis
sündis teda kahestama õpingud vallaoso-
lis ja töötama nägapalga ust mullu juu-
res kargisena.

Suur sotsialistlik antaobirevolutsioon tõi
me ja helgema elu ka Stahhanovile, kuigi
läbi raske kannatuste koduse ja karmide
aastate.

1926. a. sirdus Stahhanov oma kodukohast
Kadijivka sissevõetud, kust ta juba
järgmisel aastal läheb tööle Donbassi "Tsentralnoje
Trmino" saevandusse. Siit peale algas
Stahhanovi arengutee väheste rünnakutega,
vähese tööalaste kogemustega töölisest
esirindlinnast. Lõua kultuurilis-poliitilise
silmaaringiga saavutas, mille kättesaadav
soid annaks mitte üksnes Nõukogude
Liidus, vaid ka kapitalistlikes maades.
(A. Stahhanovi "Jutustus minu elust" (1934) 1. l.).

a. Stahhanov piistitas oma reservi Donetsi oblasti Kadijevo rajooni naevanduses „Tsentralnoje Trmino“; panes aluse novaatorlikule liikumisele, mida tema kui esimene novatori nime järgi hakati nimetama ka stahhaanovlikuks liikumiseks.

„Tsentralnoje Trmino“ muutus Donbassi resipärase naevanduste hulka. Donbassi kõigi naevanduste vahelises sotsialistlikus võistluses ei muutnud ta kunagi tõusta võitjate tasemeni ja isegi 1934.a., mil Donbass täitis edukalt aastaplaani, osutus Trmino üheks mahajäänumaas naevanduseks.¹

Ettevalmistustööde puudulikkus, mehhanismide mittevõlaldane kasutamise, sagedased avariid, graafikust nõrvalenaldumine, häired maaduses transpordis - need olid peamised puudused, mis põhjustasid „Tsentralnoje Trmino“ puudujäägid plaani täitmisel.²

¹ Донбасс - родина стхановского движения, Москва 1950, л. 18.

² С. Термберг, Руководство коммунистической партии руководит движением новаторской промышленности, л. 42.

Kaevanduse parteiorganisatsioonis
 piirdis teha kõik selleks, et tösta
 tööviisakust ja kindlustada riik-
 lise ülesannete täitmine. Täidetu-
 lemusi andis kommunistide üla-
 tustlikum suunamine vahetult
 taotvale tööle maa-alustesse osakon-
 dadesse. Suurt tähelepanu osutati
 tööliste kultuurilise ja ainelise hea-
 olu taseme tõstmisele. Sel eesmär-
 gil arutas parteikomitee koos ameti-
 ühingu organitega tööliste korterite
 remondi, klubi ja punanurkade töö
 parandamise, kunstilise isetegevuse
 arendamise jne. küsimusi. Partei-
 organisatsiooni initsiatiivil rõhus-
 tati tööd tehnilise väljaõppe osas.
 Kommunistid rõhustasid andma
 tehnilisi eksameid ainult hindude
 „väga hea“ või „hea“, misjuures
 igaal parteilasel tuli eksami soori-
 tanuse pärel õpetada kaht partei-
 tut töölist.

Tänuväärset tööd tegid parti-
 ametiühingu- ja komsonoliaktivis-
 tid individuaalsete vestluste tul

mahajäänud töölistega, mille teadvuses elasid veel vanad kapitalistlikud vaated tööle ja umbuse tehniliste ümberkorralduste vastu. Neskuste esmärgis oli sisendada kaevurites indu ja huvi tööviljakuse tõstmise vastu, samas aga ka selgitada tööliste ja ta perekonna elu-olulisi vajadusi ning rahuldada neid.

Kaevanduse partiorganisatsiooni poolt juhtitud poliitilise vaimalustsio tulemusena oli 1935.a. enamuse kaevureid muutunud aktiivseks, oma tööle riiklikult seisukohalt lähenevaks töölisteks, kes püüdsid leida uusi teid ja vahendeid, allens, et tõsta kaevanduse madalat tootlikkust.

1935.a. augustis, rahvusvahelise noorsoopäeva et tegid kaevanduse kommunistlikud noored ettepaneku tähistada noorsoopäeva mõne tööliste poolt piiritletud rekordiga. Ettepaneku leidis partiorganisatsiooni poolt heakskiitu, sest „Irmio“ põlunud sini veel muutnud saavutada

iheni reusdilisel tööviitel.

Renodi piiditamise usaldatigi osakonna „Minanor Voston“ parteitule töölisile, Aleksei Stalhanovile.

„Minanor Voston“-i parteiorga-
nisatsioon oli üks tugevamaid noogu
naevandusi. Osakonna parteilasele
oskand lüua läheda kontakti töö-
listega, millele parteigrupp muutis
sel tül omasus ja lähedassus. Eriti
hinnati partarg Miron Djuranovit.
Viimane evis suurepäraselt või-
met avastada tööliste talente ja
tõmmata neid kaasa ühiskondli-
ku töö areenile, kus kõige selgemini
ilmnesid inimese tugevad ja ka
nõrgad küljed.

A. Stalhanov kirjutas, et Djuranov
„oli iga parteitu tööliste sõbraks.“¹
See oli Djuranov, kes nägi Stalhan-
ovis osavat punijat ja sellelõttu
tegi talle ülesandeks õpetada maha-
pääfuid.

„Ma olin talle tänuks,“ kirjutas

¹ A. Стананов. Рассказ о новой музыке, Москва,
1937, л. 16.

Stahhanov, „ sest ihihkondein töö meeldis mulle ja ma jõudsin lähemale parteiorganisatsioonile.“¹

Nii oli Stahhanov moodsalt ja töölistehniliselt täiesti sobiv piistitama rekordit. Tuli ainult põhjalikult arutada riisimust, kuidas luma rekordi piistitamiseks võige soodsamad tingimused. Kuna võis anda võimalikke takistusi uue dustuse vaenulikult suhtuata mahajäänud töötajate poolt, mis olustati rekordi piistitamise apaus valida äine vahetus. Stahhanovile anti sejuures täiesti vabad käed, et ta võiks teostada novaatorliku mõtte: jastada murrushas taestamine ja raiumine, kusjuures taestamine usaldada abitöölisele.

Su meelad tagas Stahhanovile na-
kordse edu. Eel vastu 31. augus-
tit 1935. a., ihe vahituse joossul,
raius ta 102 tonni riitt, iiltades
seega harilik normi 14-kordselt.
Endiste töövõtete ja metodite
juures olis tal mülunud sellas

nähemalt 8-10 päeva.¹

Trade Stahhanovi poolt püstitatud rekordist levis kiiresti rogu kaevanduses, tekitades kõigjal suurt tööentusiasmi tõusu, eriti noorte seas.

Kommunistlik noor Pozdnyakov nõudis osavonna ülemalt, et teda lastaks viivitamatult rekordit püstitama. Sama nõudis ka kommunistlik noor Obrezanov, kes, mueldes Stahhanovi töövõidust, põgenes haiglast pimesoole löikuse eel.² Kaevurid Tkatsenko, Jarulin, Sirpanovski, Kontsedalov, Jerškov, Byrodnoi - kõik nad palusid juhtkonnalt luba, et töötada stahhaanovlikult.

Stahhanovi rekordilise töövõidu puhul toimus kaevanduse partei-komitee plenum. Plenum andis püstitatud rekordile ja sellest tingitud üldisele töövaimustuse tõusule suure poliitilise tähtsuse, märkides, et Stahhanovi poolt näidatud tee ongi see õige tee, mis viib

¹ A. Ciokanov, Paccuag o noie muznu, lk. 29

² Samas, lk. 34

partii direktiivi täitmisele saad-
nute oras ja tagab aastaplaani enne-
tähtaegse täitmise. "Tsentralnoje
"Izminno" kaevanduse parteikomitee
võttis vastu otsuse, mis mobiliseeris
kõiki tööliste järgima Stahhanovi
töömetodeid ja seda praktikas ra-
vendama.¹

Otsuse elluviimise kindlustami-
sks tugevdati elavõige organisat-
sioonilist tööd. Juba 31. augusti
hommikul, pärast parteikomitee
istungit, toimus kaevanduse tööliste
ja teenistujate mitting, kus tehti
teatavaks pleenumi otsused ja
kutsuti tööliste arendama elatus-
liku sotsialistlikku võistlust.
„Rasne on seda edasi anda,
mis toimus noid minutitel...“,
meenutab Stahhanov. „Tihed pa-
lusid, et neid lastaks viivitama-
tult rekordit piistitama, teised
kargusid, et ma räägiksin sellest.
andis raiusin 102 tonni sütt.
Mind peaaegu tasuti tribüünile...

¹ С. Терентьев, Рыбобогство как экономиче-
ский вопрос государственного хозяйства промышле-
нцев, л. 50.

valkumiting alles võihalla patu-
nud, kui vile poleks teatanud,
et vahetusel tuleb lastuda nae-
vandustesse." ¹

Maailmamuud piisis Stahhanovi
nimel 3. septembrini, mil naevanduse
partorg Miron Djuranov raius
115 tonni sütt vahetuses. Terve rida
maemureid, nagu kommunistlikud
noored Pozdryanov, Kavtsov jt.
andrid Stahhanovi esmugi pärgi-
des 50-60 tonni vahetuses. ²

Donbassi maemurite töövõit-
de aktiivsus propageripärs sai
nõukogude ajamipandus, mille
maudu tutvuti Stahhaanovi,
Djuranovi ja teiste maemurite-no-
vaalarite vaaordute saamutusega.
See lõi soodsad eldused tööliste
ja valuosnikute bulgalisele lii-
munisele võitluses töönormide mu-
rendamise ja tööviigamise mu-
tiusu est. Alexei Stahhanov
mijatas oma mälestustest sel

¹ A. Ciarcant, Pacckaz o noei merzui, lu. 28.

² Samas. lu. 34.

pubul pärnust: „Teatist „Pravdas“
näainid paljud töölisid. Kui kord
juba mu rekordile antakse suur
tähtsus, siis na teised otsustavad
tugevasti tööle hakata... ma
tundsin, kuidas algab võistlus.”¹

Peale soovii võistelda amas suurt
tähtsust na se, et töölisid^{olid} teadli-
~~kud~~ kõrgetest tööandest vanade
normide ületamise korral, sest ko-
halki parteiorganisatsioon orga-
niseeris tööliste tööviiside tutvus-
tamist koos tööandega.

Partei õpetab, et esrindlike töö-
viiside kogemustele tuginemata pole
mõeldav majanduse juhtimine, üles-
annete edukas täitmine. Seepärast
sisis parteitööviiside es nova-
torlike liikumise suunamisel pa-
randamisel tähtsana ülesande-
na õigel ajal teha väärtus-
like algatusi, neid aktiivselt le-
vitada ja tugevdada, et mahajää-
jad peodussid esrindlaste järgi.

¹ A. Gerasimov, Poesnaz o novii muzhu,
lk 35.

sel usmargil organiseeriti pidevalt töötajate kohtumisi tööliste nõuata-
ritega ja tutvuti kohapeal esrind-
like meetoditega. Tõuga rohkem veen-
duti, et tööviiside tõuse saladus
peitub kaasaegse tehnika valdamis-
es.

Kohtumisel Donbassi nõuatari-
tega ütles üks kaevanduse vanem
ja kogunud tööline: „Alekssei
Stakhanovi rekord avas ka meil
vanadel silmad paljudele. Ebahusu-
tavana näib see ainult mustul-
munkale ja harimatule. Nüüd
aga, kes valdavad tehnikat, peab
ta olema töö alalises näitajaks.“¹

Näitaks sellist, mida võib saa-
vutada tehnika oskusliku valda-
mise, oma töö isoleerimise ja töö-
tunnistajate põhjaliku tundmise
ning arusaamise tõrgete kõrvaldamise tule, oli
Nikola Izotov tööviit 11. sept. 1935 a.,
mil ta ravis vahetuses 240 tonni
nütt.²

¹ A. Сидоров, Рассказ о великом человеке, л. 39.

² Т. Сенин, Книга Изотова; л. 42.

Tuginedes navaatorite töökoormustele
asuti Donbassi naevanduse ümberchi-
tustöödele.

Niita Izotovi näpunäidete põhja-
le teostati ümberkorraldused nae-
vanduses „Nikonor bestok“, mis
muretses navaatarlike katete osa-
konnas. Tööde lõpetamise pärel
hakkasid naevurid andma pide-
valt 60-70 tonni süte vahetuses.
Narum usumatute rekorditena
näitasid töötulemused muutusid töö-
probleemide töö alalisteks näitajateks.

Edusammude võrral nohtas
allus alanud navaatarlike na
tärsid taristusi. Nii näitas aeti
kahel korral nupa Korošilovski
naevanduse nr. 10 naevuri Sviridovi
rekordi piiritlemise katse, „Nikonor
bestok“ is viies mehhanismide rii-
nimist jne.¹ Need katsed pödu-
dada navaatarlike liikumist ko-
mistand aga partei poolt juhitu-
vale poliitilisele selgitustööle naevurite

¹ C. Терпугин, Рыболовство в условиях неурожайных лет, 56.

seas. Klassivaenlaste mõju töölisele rahale ka iga uue novaatorliku tööviiduga, mis tarandand teid sõnna-
lismi võidulepääsmas mitte üksnes ma-
panduselus, vaid ka inimete teadvu-
ses.

Olulise tähtsusega novaatorliku liikumise arengus oli raketaastuse rahvaaromissari, N L K P Kesksomitee Poliitbiuroo liime, G. K. Ordžonikidze telegramm „Donbassi naevurtele“ 12. sept. 1935. a. Telegramm, mis oli adresseeritud Ukraina K L P Donetsi oblastikomiteele ja minisäetois-
tuse juhtkonnale, piistitas oblastiko-
mittee es ulesande organiseerida novaatorlike meeladite ravendannust
võimides naevandustes, sejuures
silmas pidades võitluse vapadust
šahotterijatega.

Viidates Stahhanovi, Djukanovi, Poydnjasevi, Tzolovi jt. novaato-
rite poolt piistitatud rekorditele,
mijitas Ordžonikidze, et „See on
Donbassi naangelaste - bälševike,
parteilaste ja partitu suunepärane

liikumine - mis hülgab näide, kui suuri võimalusi me omame ja kuidas on maha jäänud need hädajuhid, kes alles otsivad objektiveid põhjusi oma halva töö ärgustamiseks, halva juhtimise ärgustamiseks.

Kui nad seisab nagu üksikud selles et organisutada töö nivisektaatoritel nende seltsimeeste kogemuste alusel ja loota tööviljakus uuele võrgule nagu Donbassis ja kõigis nivisektoriüksustes.

Ma ei varja kahtlust, et see liikumine kohtab mõnede mahajäänud juhtide poolt väikekodanliku skeptitsismi... Misugused hädajuhid tuleb viivitamatult kõrvaldada." ¹

Juhitudes Ordžanikidze telegrammist võttis Donetsi partei oblastinomitee tarvitusele rea abinõusid novaatarliku liikumise ulatuslikumaks levitamiseks.

Komitee laialdasel antali na

¹ Т. К. Орджоникидзе, Избранные статьи и речи 1918-37, кн. 373.

kaevanduste juhtimise küsimusi, seoses navaatarline töömetodite rakendamise ja esrindlike tööko- gemuste levitamise tööliste laiaades hulkaades. Peiröö atunud, mis ai- tavad soivaldada erinevaid uigu ja puidusi, lüid modrad üngi- mused navaatarline töömetodite amandamises Donbassi kaevurite poolt.

Seoses pideva töönormide mitme- kordse ületamisega, suurendati Donbassi IV kvartali plaani 20 milj. tonnini. ¹

Kaevurid vastasid sellele uude täiustitulega. Stahhanov andis 19. sept. vahetus 22 tonni sütt, laadipad Samoilov ja Tatkovski laadisid süstemaatiliselt vake- tusest ^{70 vaguni} endise 6 vaguni asemel, kaevanduses "Iljits" kaevur Lozovski reenis 4½ tunniga 60 tonni sütt jne. ²

¹ C. TepunTepu, lk. 62.

² A. Ciarcanov, Paccnaz o novü zvezdny, lk. 46.

Oli ilmne, et vanad töönormid olid oma aja ära elanud ja nad tuli asendada uutega, mis vastassid rohkem novaatorlike liikumise hoogsa arenguga seotud tööviljakuse tõusule, seda eriti nivisäebasseinides, kus Donbassi raeurite kogemuste alusel mindi üle novaatorlike töömeetodite kasutamisele.

Donbassi raeurite järle sammusid teised novaatorlike liikumise pioneerid peaaegu kõigis rahvamajanduse harudes. Nende saavutused teid pöördeld ühes või teises töölõigus ja mujal olid põhjalikult ümber lootuse tehnoloogiat.

Masinaehituses pani aluse novaatorlike liikumisele Gorki linna kolotari nimelise autotehase sepp Aleksander Bussõgin, kes 10. - 17. sept. 1935. a. juhtis enesolematuid rekordide väärtõllide testimises. ¹

1935. a. lõpul ilmusid Gorki autotehases alulised testimiskäired,

¹ C. Tšerušev, lk. 60.

mis alid tingitud peamiselt rummude
osakonna nõigast tööst. Kuigi alles
osakonnas töötas üks tehase paremaid
töötajalisi, npp Faustov - ei jõud-
nud se uksi kindlustada tehase
vajaduste rahuldamist.

Olusid paranes, kui pehmusele
saabus teile tagasi Pussõgin, kes
oma brigaadiga ühtas sistemaa-
tiliselt päevaplaani ja ^{mis} suutis likvi-
dada tekkinud kitsaskoha. Pra-
gi viidi Pussõgin üle vantuõlli-
de töötamise osakonda, kus tal tu-
li samuti alata võitlust töövil-
jakuse tõstmise eest.

Pussõginil ei rahuldunud osa-
konna brigaadide organiseeritus,
eriti inimeste paigutus tööprotsessis.
Siin siis Pussõgin läbi olulise muu-
daluse, mis tagas talle hiljem era-
põrde ede rekordiliste töönäitajate
saavutamisel.

Tähtsuseti jagamisel hakkas
Pussõgin silmas pidama inimeste
asukohti ja vilumusi, nende rohkusest

ühe või teise töölaigu täitmisega, sest üks töölik näib rohkem julgust, teine nurei rohkem, kolmas füüsilist jõudu jne. Suurt tähelepanu andas Brüssögin ka ettevalmistustöödele. Iga brigaadi liige pidi enne töö algust põhjalikult kontrollima oma töökohta ja mehhanismide korrasolekut, kusjuures töö ülevõtmine ulnevalt vahetuselt toimis tootmist rakustamata.¹

Organiseeritud brigaadi töö mu-
telle alustele, andis Brüssögin 11. sept.
1935. a. 1001 velli vahetuses (kehtes-
tatud täonorm oli 675 velli), 13. sept.
1005, 14. sept. - 1015, 15. sept. - 1030,
16. ja 17. sept - 1050 velli.² Niima-
re saadetus ületas mitmekordselt
tallaege ameerika sypade töö-
tõotluse.

On huvitav märkida, et Brüssö-
gini töös avaldus üks novaatorlike
liikumise iseloomulike jooni -
ettevõtte tootmise kitsaskohtade

¹ C. Термберг, Пыробагеры коммунистическо-
нашим глумлению новаторов промышленности.
Москва, л. 61.

² Samas, л. 62.

liikumiseimine töövõime tase kind-
lustamise eesmärgile.

Bussõigini poolt esmanordelt ra-
mendatud töömeetodid leidsid nii-
restki ulatuslikku levikut Moskva,
Leningradi, Krasnõi ja Stalingradi
masinaehitustehases, tundes rõõpsa-
raha töövõime tunduva tõusu.
Nii näitas leidis bussõigine lii-
kumine soodsa pinna Leningra-
di Marti nimelise tehase appade
hulgas. 1. oktoobril 1935. a. oli
nii palju 17 appa-novaatorit,
seda toetas ja abistas tehase kommuni-
nist Frolov. Leningradi Stalini
nimelises tehases said novaatorluse
initiaatoriteks kommunistid sepp
Korolevski, lühksepp Glinski ja
partei töölise triial Rodžinov.^A
1. oktoobril 1935. a. oli nimetatud
tehases 29 novaatorit.¹

Novaatorliku liikumise algatajaks
freeripate hulgas võib pidada Moskva
Rodžonikidze nimelise tööpinnaide
tehase töölise J. J. Gudoviti, kelle

^A „Dzorgosar usogruu“, nr. 11, 1951,
lk. 40.

nimega on statud metallitöötlemise
 viimastele esmakordse rakendamise,
 mis pani aluse ulatuslikule
 metalli niilõikajate liikumisele ras-
 metäöstuses.

Nii algas novaatorliku liikumise
 rasketäöstuses.

Kugetäöstuses võitis esmakordselt
 rasketäöstusele novaatorlikke töövõtteid
 Leningradi jalatsite tehase „Snorohod“
pealsetegija Nikolai Smetanin.¹

¹ Nikolai Smetanin erindab seda töö-
 listklassi põlvkonda, mille teadlik elu
 algas pärast SSOR-i. Öpingud värbam-
 lase koolis ja üpärel poigse rahuväelaste
 koolis sõjaväetehnikumis apal Nõukogude Armee
 tegida kultuuris, aienenud olumaringiga
 töölises. Iseloomulaseks oli Smetanin tun-
 tud juba 1933. a. alates mitte inimes
 „Snorohod“ is, vaid ka kosmas, maalid
 ja linnainas, kus ta tutvustas oma es-
 rindeid töövõtteid. Partisei astus Smetanin
 novaatorlikku liikumise algastail. NSVL
 viii vabariikline noorsooide kongress valis
 ta NSVd konstitutsiooni-projekti täplikse
 radantööökonomispori ja Leningradi töötajate
 poolt valituna muulus ta NSVd ülemnõukogu
 minise koosseisu.

15. sept. 1935. a. arutati tehases
 „Suorohod“ 14. septembril ilmunud
 „Pravda“ juhtkiri ja Donbassi staalka-
 nevliku liikumise arendamisest.
 See saigi tõuaks Smetanini almu-
 sile piistitada rekord uhis tähesa-
 mas tööapraatsoonis - palatsi rina
 kinnioõmblemisel. Tehase parteiorganisatsioon
 tegi kõik selleks, et lüüa rekordi
 piistitamises viimaseks riodesad
 töölingimused. 21. sept. 1935. a. paistitas
 Smetanin oma esimese rekordi, andes
 vahetuses normina ette nähtud 650
 paari asemel 1400 paari palatsiid.
 Ta töö pälvis kaastööliste pooll suurt
 huvi ja sõbralikku osavõttu. „Selle-
 mehed brigaadist innustavad mind
 kogu vahetuse restel,“ kirjutas Sme-
 tamin. „Vaatanata sellele, et
 lauale ole kuhjunud kunnid raa-
 paid, hõõtsid nad ümber: „Jumede,
 jumede!““¹

Smetanini novadorlikkus seisnes
 töö riitmilisuse, täpse ja rahuliku

¹ „Donbasas usioyunn“, nr. 11, 1951,

tempo saavutamises. Hülgutuste täpne arvestus võimaldas Smetaninil viia näitsitöö erikaalu miinimumini ja samal ajal mitmekordistada maxima tööaega. Sillas peitus ka edu saladus. 6. det. 1935. a. piistitas Smetanin maailmarekordi 1860 paari palatrite näel vahetuses, ületades nii ühe Euroopa suurima palatritehase, nimega Tšehhoslovakkia „Bata“ vabriku taotlekause.¹

Praegu samal ajal algas novatorliku liikumise ja teaduslöösluses, mis Juansoo oblasti Vitšuga linna Nagini nimelise vabrikus rang-
nud Jendokija ja Maria Vinogradovad läksid esimestena üle rohkem kui 100 telje teenindamisele, andes sel alal suurepäraseid täiendusi.

Kommunistliku noor E. Vinogradova tuli tööle pärast vabrikutehase kooli lõpetamist. Alguel töötas ka, kagu tisedui, 16. teljel, kuid peagi läks üle 52 telje teenindamisele. 1935. a. piistitas esimese maailmarekordi 70 telje teenindamise näel, mille sama aasta 1. aastakuil ületas noor M. Vinogradovaga,² minnes üle 100 telje teenindamisele.

¹ Тоньмар Чебоксар Инспекторская, т. 40, № 1957, стр. 556.

² С. Топушев, стр. 66.

Arhangelski lauaaabrini tüeline
vassili Mussinski pani aluse tol
afal maha päänud tööstusharus-
metsatööstuses. 1935. a. võttis ta
tarvitusele püüanumise siinmetodi,
mis võimaldas vahetuse toodangut
tõsta algtal normia ette nähtud
 95 m^3 -lt 164 m^3 -ni, seejärel aga
juba 221 m^3 -ni. Mussinski saamu-
tund ületasid kaugele metsatöös-
tuses enesel püsinud Rootsi
metsatööstuse tööviisid. ¹

Laualatariini liikumise algatajaks
transpordis sai Bonetsi raudtee
masinist Piotr Krivonos, kes Slavjansk-
Lozovaya teel arendas kiirust kuni
34,6 km tunnis.

Krivonosil tuli pidada raskest
võitlust nn. piirlastega (шаровые),
mille piiriteooria järgi oli 13-14 km-ine
kaubarongide tunnikiirus piiriks, mil-
lest ei tohi ega või enam üle astuda.

Krivonosi meetod seisnes kõig-
kalla forsserimises ja suure kiir-
usega sõidus, kusjuures oli vajalik

¹ С. Терютер, Труды Гомбургского конгресса по вопросам
железнодорожного транспорта, 1935, стр. 67.

sõidute hea tundmine ja teadmine, millal algab kurve, tõus või langus.

Su meetod kindlustas mine ja avariideta sõidu ja leidis mõnede hädamajandusmeeste vastupanust hoolimata meatuslikku tarvilusele sõidu üsrandlike masinistide poole siigil Noia. Liidu raudteedel.

Kui heita pilu novaatorlike liikumise arengule teinuna, siis näeme, et nii tööstuses kui ka transpordis ilmub tootmise ratsionaliseerimist tootmisalastest erinevustest tulenev spetsiifika. Kivisõetööstuses avaldus see tööpaatuses, masinahituses - ratsionaalsus töö paatamises brigaadi liikmete vahel ja tootmisprotsessi intensiivistamises, tekstiilitööstuses - mitme telyi iheaguse teinendamises jne.

Siigar, teadlik tehnika valdamine, vanade tehniliste normide ja projektide võimuste purustamine, tootmise mitsasohlade liivideerimine - need on aga peoned, mis iselaonustavad novaatorlike liikumist näe-

neude rahvamajanduse riigis
harudes.

Alarud tööstuses ja transpordis,
rapas ravaatorile liikumine teed ja
põllumajandusse. Siin on tooniand-
uaks mehhanisaatorite kaadrid -
tehnikat valdavad traktoristid ja
nombainerid. Ravaatorile lii-
mise viimase piirumide hulka kol-
husevõimas kuulub Stalino oblasti
Staro-Prishevo küla kolhoos. "Punane
mündja" traktorist Proskurya
Angelina.

Angelina alustas oma tööd
traktoristina 1930. a. Kolhooside
arengute selges sel ajal veel suurt
raskustega, ägeda võitlusega küla
varustamise eest ussindliku tehni-
kaga, nute sotsialistlike vaaete
juurutamise eest talupoja teaduse.

"Polnud veel inimesi se meie
elu noil päevil," meenutab P. Angelina,
"ka ei teadnud veel meie lihtsad
inimesed, millistele riistadele ja
rõõmle allimatele viib meid nõuo-
gude võim oma industria-

elusuringiga.¹

Haalimata paljude rahhooniante halvustavast rütmimisest ja tihti atüüest meespaigetest mola elamineannaga, arus P. Angelina organisurima naistrantoristide brigaad - inimest rogu näuugude diidus.

Ta jilget algatust taktas ja aitas läbi üia rahaliku MTJ-i poliit- osaranna jihatapa, parteilane G. M. Kusev, kes nägi xlus võimalust teha maanaine veelgi antiiv- semas me elu ehitajaks.

P. Angelina naistrantoristide biigaad läis esmakordselt põllule 1933. a. kevadel.

„Ei teadnud mnia ega teadnud mu sõbrataid,“ kirjutab Angelina, „kui me 1933. a. kevadel esmakord- selt sõitome „Punase mindpa“ rah- hooni pahuratele põldudele, et seisa- me moiaratu lümmuse lätkel, mis hiljem haarab sadu tuhandeid

1 P. Angelina, Kõige tähtsamast, Tallinn, 1947, lk. 16.

2 Samas, lk. 26.

nõukogude naise. Ei teadnud ma
paljud teised stahhaanovlaine lii-
kumuse algatajad tööstuses, trans-
pordis ja mehaanides, millises
mugineb nende isiklik elu. Kuid
mis vool tekkis igal pool." ¹

Angelina brigaad saavutas
ilse astumise riige tööviiside, mis
mummutas vante naise rõõma-
tusel traktori rooli taga ja
innustas brigaadi liikmeid uutele
tegevõtudele.

1935. a. märtsis, II üheliidulisel
mehaanikute loentakilise kongressil
annab Angelina lubaduse hoi-
da 12.00 ka põldu iga traktori
aasta.

See oli suur patriootlik algatus,
mille täitmise näis paljudele mehti-
kutele või matuna.

Lubaduse täitmise kindlustami-
ks kavatsuti töötada 24 tundi
aöpäevas, kuid peagi veenduti, et
suure ja unetu aleviga pole või.

¹ P. Angelina, Kõige tähtsamast,
lk. 26.

malin tööviisidest. Seda
võis aimule töö põhjaline inim-
organisatsiooniga, kõigi tööd ta-
nistavate ja pidurdavate tegurite
väljavaldamine.

"Muutsime põhjalikult töö orga-
nisatsiooni brigaadis, viisime rask-
profilantilised remondid, mis va-
hastarid meid pinnadest seisustest
viga stuse tagajärjel, likvideerisime
"piibutunnid" töö ajal... Saime
nõusid end rasku meie abitaolised-
haanipad ja kütteaine kohalevedu
reguleeriti." ¹

Erinevalt 1933. aastast, mil
Angelinal tuli minna koos oma
brigaadiga põllule kõigi naise,
aitas raskesti võita kohaliku
elanikkonna siiras huvi ja soov
eda saavutada. See näitas kõne-
les külaelanikkonna suhtumise
muutumisest kolhoosikorda, kõne-
les sellest, et kolhoosielu arengu
hurid olid saanud inimestele

¹ P. Angelina, Kõige tähtsamast,
lk. 31.

lähedasteks.

Klassivahelase turoriaktid ei muut-
nud enam murda seda iga päevaga
siinenevat ühendumist kolhoosikona
paremuse.

Kui 1935. a. muul iiritasid han-
diidid tappa Angelinat ja viimane
oli sunnitud rädalaid viibima
haiglas, siis vastuses korraldatusel
atendatadile ütles Angelina bu-
gaadi veelgi suurema rahustuse -
anda iga traktori kohta 1230 ka-lii
toodang.

Antud lubades täideti põllu-
majandusraasta viimastel päeva-
del.

Preskorp Angelina ja ta
brigaadi suurepäraseid tööviidud
said innustavaks esikujuks üri-
gole neile kolhoosikila töölapatele,
kes suhtusid oma tööse sidame-
ga ja mäistrid, et esirindlikult
agrotehnikat tundmaõppimise, loo-
ningulise aktiivsuse ja initsiatiiv
on peamised tegurid tööviilpakuse
tõstmisel ning vanade normide

purustamisel.

Angelinaaga astus sotsialistlikku
ühistlusse Proskova Kovardan,
kes 1935.a. havis traktoril „STZ”
670 ha ja traktoril „CTZ” 150 ha.
Juba pargneval aastal oli 5143 ha
Kovardani reordiliseks hooaga-
saavutuseks traktoril „CTZ”.¹

Stalingrabi oblasti kombai-
ner K. Borin kogus 1935.a. ühik-
koristushaasal, mil ta ema-
mordult aris kombaini rooli taga,
teraviljakultuure ja päevalille
780 ha-^(bindine rool 160 ha)lt.² Oma autabiaagraa-
filisis töös „15 aastat kombaini
rooli taga” (vene k.) jutustab Borin,
muidas ta saavutas nii kõrged
täiendajad. Selgub, et edu ta-
gatisena polnud hamedane füü-
siline jõud ja vastupidamus,
vaid rida tehnilisi täiustusi
ja töö parem organiseerimine, mis
tunivad üht peamist loomäri-
kombaini sisuagade vähendamise
münnimünni.

¹ C. Терентев, л. 72.

² К. Борин, 15 лет за вырубкою
комбайна, Москва 1950, л. 35.

liima lihtsa tehnilise täiustuse
 tul pehmed Boonil enam vafa
 peatada masinat ve ualamiseks
 palutajasse, vaid see asutus nund
 võimalikus masina tööd katkes-
 tamata. Booni ettepanemul orga-
 niseeriti tunduvalt otstarbekamalt
 vilja laadimistööd kombainilt
 autale, milleks kulus mit metoodit
 rakendades vähem aega ja see
 oli kerge peamine kombaineri töö-
 viljaksuse tõestmisel. Booni ja ta
 brigaad said tundes oma rööp-
 rapoonis ja sefänil üle roogu maa-
 äiste töövahetuste organiseerimisega.
 Täo öösel nõudis väga head masi-
 na hooldamist ja selle mehhanis-
 mide tundmist ning oskust
 käsitsust, et vältida avariiid, mida
 öösel on eriti raske võõaldada.
 Booni ja ta brigaad suutsid
 aise töö raskesti ülesanne tega tõrme
 tulha. nende edust kujutati
 algul kohalikus rapooni apalhes
 „udarnia polei“, hiljem aa puba

keskajalehtedes.

"Artiaml avaldas meile suurt mõju," kirjutas Borin. "Me lugesime teda mitu korda. Igains imestus ja ihklasti ka rõõmustus, et ta tagasihoidliku töö leidis nii kõrget hinnangut. Ma tundsin esmaordsele midagi erilist näinogude ajamijanduse suurt pöördet." ¹

Sellist nähtust, millist innustavat mõju avaldas töelistele nende saavutuste propageerimine ajamijanduse raames. Tundes, et nende tööd hinnatakse, pöördusid töelised üha paremate tööviiside poole.

Borini esimesel saavutas silmapaistvat edu ka Tškalovi oblasti Pagromenskoja NTJ-i nõmbainer Kolessov, kes 1935.a. koristas vilja 751 ha-lt. 1943.a. oli Kolessovi saavutuseks ainult 240 ha. ²

Angelina, Kovardan, Borin, Kolessov jt. need on esimesed mehhanisaatorid, kes panid aluse liikumisele uue tehnika oskustega omandamise eest kolhoosnikes.

¹ K. Toapuu, lk. 35.

² C. Terepõpe, lk. 72.

Põllumajanduse teistel aladel arat-
 tas 1935. a. kogu maa tähelepanu
 Kiievi oblasti Petrovski rajooni
 „Kominterni“ kolhoosi peedivama-
 tapa Maria Demtšenko rekordilise
 saak: 523 tsentrarit 70 kg ha-lt.¹
 Saavutatud töövil ali üda hinna-
 tavam, et 1935. a. vanaaegade
 sagedasid äärmused ja suve põua-
 sed püüvad põhjustada üldise
 peedisagimise languse ne aastal.
 „106 päeva kõrvetas päine halasta-
 matult mu istandust. Rohutirtsude
 pilved kahtl mu kolhoosi põlde...“
 kirjutas Demtšenko. „Lõpeti luges põ-
 litarime rohutirtsud. Suitsega ka-
 tsime me peete silmumise eest. Tu-
 handeid ämbreid veta valasime oma
 põlluosadele. Ja põud võideti.“²
 Demtšenko lõi nangelasliku töö
 erakordne edu aitas palju kaasa
 põllutöödeks alati kõige sobivama
 aja valimine, pinnase hoolikas
 ettevalmistamine külvis ja es-

¹ С. Терещенко, Трудоголово коммунистическое
 работное хозяйство, л. 74.

² Там же, л. 71.

rindlike töövõtte rakendamine
taimede harimisel.

Demtšenko novatooriline töö-
metodeid rakendades hakkasid
paljud peedikaratalajad, esimese
sama nimega liivikaralajana Marina
Gnatšenko, ületama ^{tunduvalt} ka 500 senti-
neri piiri, mis viis Demtšenko
pealt algatatud viiesajalaste
liikumiselt tuhakine liikumisele
meie maa peedikaratalajates.

Dankassis alanud novatooriline
liikumine levimine ka terves töös-
tusharudes, transpordis ja põllu-
majanduses tõestas, et see liiku-
mine ei kujula endast ajutist
ja kiiresti mööduvat nähtust, vaid
et on leidnud soodsa pinna
pidevaks arenguks ^{koos rahva} rahvamajanduses.

A. Stahhanov, N. Tzolatov jt.
sütaistuses, P. Krivonos trans-
pordis, A. Busõgin autotööstu-
ses, N. Smetanin jalatööstu-
ses, V. Muzinski metsatööstu-
ses, P. Angelina, K. Borin,
M. Kolesov, M. Demtšenko ja

M. Gnatenko põllumajandus-
 ned on novaatorliku liikumise
 esimesed planeerid. Nende
 järel sammusid tuhanded ja
 sadad tuhanded teised töö-
 mise esirindlased, kelles avaldu-
 sid nõukogude inimeste suure-
 päraseks jaksed ja omadused-
 palav patriotism, piiritu an-
 dumus parteile, leppimatus vga-
 nemisega, julgus, vastupidamus
 ja püsivus võitluses täisvilja-
 ause tõusu eest.

Tähtis koht novaatorliku liik-
 umise ajaloos kuulub esimesele
 üldriiklikule stakhaanovlaste nõu-
 pidamisele, mis toimus Kremli
 14. - 17. nov. 1935. a. Nõuvida-
 misele oli valituse ja partei
 juhtide poolt kutsutud kolm
 tuhat esirindelisse töölist töös-
 tuse ja transpordi alalt.¹

"Olin uhke endale," kirjutas
 nõupidamist meenutades A. Stakha-
 nov. "Eilne rumal sulane ja

¹ Устойчив СССР, новая организация,
 № 464.

näinus avaldas oma arvamust
rahva juhtidele. Samas aga mõt-
lesin - kas meil oleks piisavalt
rahva meelt? Jah, ainult meie
maal on riisugused kohtumised
võimalikud, riisugused hingesta-
tud kohtumised juhtide ja ra-
tööliste vahel, kes räägivad mei-
le oma saavutustest ja loost.¹

Stakhanov, Brusilov, Skriabin,
N. I. Tšotkov, Smetanin, Vinogradov
ja teised delegaadid - valdavalt
enamikus töölisklassi noore põlv-
konna esindajad - saatsid
kongressile selle, et kongressi
tribüünile anda edasi oma töö-
kogemusi, tulla viile saavutatud
edusamme ja paljastada ka
puudusi, mis viinud täiustuses
ja transpordis

Näide sellest, kuidas G. K. Ordžani-
kidze, kes märkis oma arvamuses,
et „stakhanovlik liikumine
on saanud sotsialistliku modu-
liks usavate pöörde töö -

¹ A. Gerasimov, Paccag o novii muymu,
nr. 61.

liselt rahvalikus liikumises.

Kõigi majandusmeeste, inseneride, tehnikute - kõigi töötamise tüüliste komandoride ülesandeks on astuda kollektiivse partei juhtimisel selle liikumise etteotsa ja viia seda edasi üha suurele võitlusele sotsialistliku ülesehitustöö teel." ¹

On täiesti mäistatav, mis Brdžaninidze rõhutas just inseneritehnilise kaadri juhtival osa, sest sellega poleks olnud mõeldav novaatorliku liikumise edasine areng ja rikastumine mitte ühe ning täiuslikumate vormidega.

Rääkides rektiivalist töönormidest, nõudis Brdžaninidze viivitamatut vanade töönormide revideerimist ja uutega asendamist. Brdžaninidze rõnade järgi olid rektiivad tehnilised normid kapitalistlikud, mis peavad paratamatult taganema uute,

¹ T. K. Brdžaninidze, Uzjapanne esatse u pene 1918-37., lk. 378.

autasbiirevolutsiooni normide es.¹

See nõue oli põhjendatud stahhaanovlaste teiviljamuse pideva tõusuga, millest vanad normid päid iha rohkem maha ja pidurdasid nii rahvamajanduse arengut.

Pikema kõnega enne kongressil J. V. Stalin, kes andis novaatorliku liikumise teadusliku analüüsi, valgustades selle liikumise ajaloolisi allikaid ja tähtsust.

Stalin näitas ärgesti, et novaatorliku liikumise elyünd ja ajalooline tähtsus seisneb murrangulistes kvalitatiiivsetes pööretes, vana-
de normide ja saavutuste ületamises 5-10 ja enam korda. Ka näitas Stalin, et novaatarliku liikumise sisaldab endas töölisklassi misuguse kultuurilis-tehnilise taseme tõusu algeid, mis viivad kahe kudemisele vaimse ja füüsilise töö vahel.

"Silmitsuge kiraselt seltsimehi

¹ T. K. Opgmonnangze, Uztpramene stannu u pere 1918-37, lk. 384.

stahhaansulasi ... need on inimesed, kes on täielikult amandanud oma töö tehnika ja onavad tehnikast väga pigistada maksimumi... Kas pole selge, et stahhaansulased on mündapad meie tööstuses, et stahhaanovleid liikumise on meie tööstuse tulevik, et selles peitub tähtsuse tulevase kultuurilis-tehnilise loomide, ... mis on vajalikud inimenevõtte sotsialismilt kommunist-misbe mingi vaimse ja füüsilise töö vahel olemasoleva vastastikkastamiseks." ¹

II viisaastane stahhaansuveliste töö - see pole enam ainult füüsilise töö : ta iseloomulikkus koosneb on tehnilise novatooris, mis eeldab mõtte loovat tööd.

Enam igapäevases töös novatoorid ei anna mitte üksnes kõrge tootliku töö esmujunid, vaid mündavad ka uusi teid teaduses ja tehnikas.

¹ J. V. Stalin, Leninismi mõistmine, Tallinn 1945, lk. 469.

Kodanlikes riikides, kus füüsilise ja vaimse töö vaheline vastusolu on midagi äärmusteni, püüavad kapitalistid levitada aruamust, et teelisele mõjub vaimne mõtlemine karistusena ja selle tõttu elistavad nad ainult tööd, mis ei nõua ihegi loomingu-
gulise instinatti olemasolu.¹

Selle laimu inimsest kohta liinab umber alati juba no-
vaatarlei liikumine, milles aval-
duv teelise suhtumine tööse näitab, et nõusogude inimesele on töö muutunud kohustusest eluliseks vabaduseks.

Loominguline töö nõuab töö-
liselt põhjalikku tootmistehnolo-
gia tundmist, laia kultuurilis-
tehnilist silmaringi. Separast
miski novaatarlei liikumine
füüsilise ja vaimse töö tihedasse
kontakti, tasandades nii teel-
hendevahelise vastusolude sademise.

¹ "Forumbur", nr. 12, 1948, lk. 33.

Rääkides stakhaanovlaste rida-
de juurdekasvu kindlustamise tee-
dest, juhtis Stalin tähelepanu
ultraige meenismetadi ravenda-
musle kõigi nende reaktajate
ja juhtiva kaadri esindajatega,
kus olid novaatorliku liikumise
suhtes kõhaleval positsioonil
ja sellest amale hoidusid, sest
tuli silmas pidada, et nova-
tarlik liikumine on mitte üksnes
tänuvilgumise tõstmise võimsaks
teguriks, vaid ka laiaade töeta-
pate masside kommunistlike kas-
vatuse väga tähtsaks vahendiks.

Partei ja valitsuse puhtide kõr-
val esines nõuupidamisel enam
mü 50 delegaati, kelle sõnavõttud
andrid ulatusliku programmi
täiustuse ja transpordi administra-
tiivile, parti-, ametiühingu
ja nõukoguliorganisatsioonidele
nõutuses novaatarluse arendamise,
est ülemaaliselt massiliikumises.

¹ Указания ЦСР, Москва, 1959 г.,
л. 465.

Nõupidamise teiest tehtud tähe-
samat järelkand nööpside no-
vaatorliku liikumise paremat
juhtimist ülaltpoolt, esirindlike
töömeetodite juurutamist maa-
nõigi rajoonide tööstuse ja
transpordi harudes, insener. teh-
nilise raadri ulatuslikumat
liilitumist novaatorliku lii-
kumise ja vanade tehniliste
normide asendamist uute, töö-
liste pidevalt tänuvale kvali-
fikatsioonile vastavate normi-
dega.

Esimese ühikudulise stahhaanov-
laste nõupidamisega lõppes nova-
atorliku liikumise varasem etapp,
kus töötamise ratsionaliseerimisest
on kaaratud teisel klassi suhteli-
selt veel väga väike osa. Siis peab
aga algab novaatorliku liikumise
^{kolme} areng, mis kiiresti omakorda peab töö-
liselt ulatusliku massiliikumise
iloonne.

III

Novaatorliku liikumise areng töötajate massilikuks (dets. 1935 - apr. 1937)

Soodsad tingimused novaator-
liku liikumise edasiseks arenguks
lõi stahhaanovlasti nõupidamise
materjalide avaldamise ajamigan-
dus. Tähtselt tutvusid ajami-
janduse raudmaaprimaati töö-
alaste saavutustega, mis said niid-
miljonite töötajate ihiiseks piiden-
eks. Nõupidamise tulemuste sel-
gitamise eesmärgil organiseeriti
kohalike parteikomiteede poolt koos-
olemid ja mitinguid, kus vasta-
vate etteannetega esinesid nõupi-
damisest osa võtnud stahhaanov-
lased.

Tänu Moskvas avaldatud seis-
kohtade laialdasele propageerimisele

kasvas novaatorlike liikumise lair-
ti ja sügavuti.

Novaatorite ridade kiirest juur-
denasvust nägelinevad järgmised
andmed: Moskva, Leningradi,
Stalingradi, Rostovi, Harbini,
Dnepropetrovski, Donbassi ja
Kriivi Regi 51 suurevõtte
460 959-st töolisest oli sisuga
1. jaan. 1935. a. 23 229 rahhaa-
novlast. 1. jaan. 1936. a. oli stat-
haanovlaste arv juba 63 750,
moodustades 18,5% töoliste üldar-
vust.¹

Kvantitatiivse kasvule kaasne-
vad olulised kvalitatiivsed muu-
tused.

Praamiselt ettevõtte partiorgani-
satsioonide initsiatiivil ja juhti-
misel avastati sisemisi tootmisre-
serve, reorganiseeriti tehhide töid
ja võeti tarvitusele abinõud üli-
minevuse kollektiivsele novaator-
likule tööle, mille ühes vormis

¹ C. Терпигорев, Пятидесятый коммунистический
наполн гласности новаторы промышленности,
л. 116.

said stahhaanovlikuid vahetused
ja äöpäevakund.

Olemasolevate testmisreserve
änonnormsemas ära kasutamise idee
leidis esmakordselt rahendamise
Moskva Ordžanikidze nimelise töö-
pingitehase töölised aastal 1935.a.
detsembri algpäevil. Tehase töö-
lised otsustasid loobuda olemas-
olevate sadmete täiendamisest,
muid samas nõustusid mitte
üksnes täitma, vaid ka ületä-
ma viisaastaku nelja aastaga.¹

Ordžanikidze nimelise tehase töö-
liste uskumisel revideeritud oma test-
misvõimsusi ja paljud tööstus-
ettevõtted Moskvas, Leningradis,
Khar'kovis, Kiievis ja mujal. Ala-
mud liikumine säästis riigile
miljoneid ja sadu miljonid rubla-
id ja suurendas töölises rahalist-
liku säästlikkuse tunnet.

Mis puutub stahhaanovlikesse
vahetusesse ja äöpäevakutesse, siis

¹ В. Ткаченко, Труды - опрацювання
Трудового подвигу в борьбе за повышение
Техники и культуры, Москва, 1957, л. 132

rende pihimõtte rajanes novaatorlike
töimeetodite rakendamisel kõigi vaha-
luses toimivate tööprotsesside pu-
hul. See oli kvalitatiivselt uus töö
organisatsioonismetod, mis võimaldas
avastada nagu kollektiivi väimeid
ja riistas insener-tehnilisi töö-
tapaid kogemustega, mis olid va-
jalikud ettevõtete ümberlihitami-
se vastavalt novaatorlike töö
mõtetele.

Transpordis avalustatud noo-
torliku liikumise avalikaliivsed
mured vedurite õõsruumi läbivi-
du ja vagunitest koostunud süsteemi-
tõlge. 1935. a. detsembris tekkis
Tuldas nr. viieteisttuhandelise
(gluunene raskus) liikumine,
mis haaras maanteed,
mis püüdnud tõsta veduri kuni läbi-
sõidu ulatust 15 000 km - ni - so.
500 km õõsruumi. Suurenes ka va-
gunite koostumus. Kui 1935. a. jaa-
nuis oli koostumuseks 50,6 tuhat
ja augustis 73,6 tuhat vagunit,
siis sama aasta detsembris tõusis

see 75 tuh. naganini.¹

Ülaloodust nähtub, et töövõimeuse pidevat kasvu tagavad navaator-
lind töövõimelelised leidnud tööliste
peale üha laialdasemat kollektiiv-
set ravendamist. Navaatorlüh lii-
kumini oli muutumas tähtsaks
massilikkuseks.

Saavutatud edusammude kõrval
esines aga veel millalgi tõrksid
pundusi. Paljud majandusmehed,
insenerid, tehnikud, partei-, ameti-
ühingu- ja kommunistilapid suh-
tusid navaatorluse arengusse büro-
kraatlikult, arvates, et selleks on
sõis tehtud, kui töelistelt saabub
võimalikult rohkesti kigaluse aval-
dusi sooviga lõpetada navaatorluse
liikumisele etteotsa ja sellega seoses
võtta endale tavalisest suuremad
töövõimeused.

Nõukogude inimese maske alla
peidetuna tegid suurt kahju ka
trotsistide-bukhaanilaste värgu

¹ C. Терпигор, Психоготто коммунистический
направление в работе по организации,
л. 118.

liikumised, mida oli rassem paljastada, mis avalikseks saeleksi.

Nii organiseeriti plahvatus Kemerovski kaevanduses, mis hukkus selle tagajärjel 12 kaevurit - stahhaanovlast ja loöntöölisi. Põhjustati mehhanismide avariidid jne. ¹

Kommunistlik partei, kes seisis juba nõuataorlasi liikumise hõllemises, keskitses ka niid selle eest, et nõuataorite arengule kaotaksid kõik tähtsused.

Sel eelmärgil toimus 21. - 25. det. 1935. a. partei Kesksomitee plenum, mille päevakorras oli „Tööstuse ja transpordi riisimused seoses stahhaanovlasi liikumisega.“

Plenum märkis, et „stahhaanovlik liikumine tõstab töölislassi kultuurilist ja tehnilist taset, purustab vanad tehnilisi norme, ületab real jõhtudel eesrindelise kapitalistlike maade kõrviljause, kindlustab real jõhtudel eesrindelise

¹ Доклад - погуба сѣхавобсѣво глуметунѣ,
л. 147.

kapitalistlike maade töövägajuse, mündesid tarbimete tootmise kiire kasv ja nende odavamaks muutmise, tagab meie maa muutumise kõige järsamaa maaks ja tugevdab niiviisi sotsialismi positsioone ülemaailmses mastaabis." ¹

Sellist lähtudes pidas detsembriplenum vajalikuks „mureda vastupanu, mida stahhaanovliinule liikumisele avaldab veel majandusmeeste ja inseneritehniliste töötajate konservatiivne osa kõigis tööstuse ja transpordi halduses ja teises - kõigiti aidata saavutada liikumise etatsa anda neil majandusmeestel, inseneridel ja tehnikatel, kes suhtuvad stahhaanovliinule liikumise heatahtlikult, kuid pole veel suutnud selle etatsa anda." ²

Põhilise ettevõtte nandega novaatorlike liikumise tulemustest NSVL

1 NSLKP resolutsioonid. III osa, lk. 240.

2 Samas, lk. 241.

tootmises esines rasketööstuse rahva-
nomissar G. Ordžonikidze, kes ana-
lüüsis nii edusamme kui ka puu-
dusi Nõunogude Liidu tootmises
viimase 10 aasta jooksul.

Kui 1925. a. oli Nõunogude Liit
electricenergia tootmise osas ma-
ailmas 11. kohal, siis 1935. a. oli
ta tõusnud USA ja Saksamaa
pele 3. kohale. Sisetootmises muutus
mille 1925. a. 10. koht, 1935. a. aga
4. koht. Malmi- ja terastoot-
mises tõusis Nõu Liit 1935. a. 2. kohale ja terastoot-
mises 3. kohale maailmas.¹

Traktorid kaoteti Nõunogude
Liidus 1925 a. 595, USA-s aga 168 000.
Kuid 1935. a. kaotis nõunogudemaa
juba 110 000 traktorit,² mis tõusid
väga varem kolhoosides kasutusele
olevad ameerika päritoluga, väga
kiiresti remonti vajavad masinad.

Riiklikule jaotamisele matema-
tile toetudes näitas Ordžonikidze,
et tööviljakus tõusis just riisugustes

¹ Т. К. Орджоникидзе, Удобрения стали
и руда, стр. 402.

² Самар, стр. 402.

tööstusharudes, kus novaatorlik liikumine oli levinud kõige ulatuslikumalt ja kandis organiseeritud iseloomu. See suhtes põlvus esiletõstmist eriti Donbasse viimase mainimisväärtetest töötukemustest põnelevad praegused Ardonikidze poolt toodud andmed:

Kaevandus	Keskmine töö- päevane toot- dang vahetus det. 14 päeva jooksul.	Stahhaanov- lik vahetus toodang	Toodangu suurenemine %-s.
Golubovna	826	1191	+ 44,1
Maximovna	61	103	+ 68,8
Albert	182	339	+ 86,2
Karboniit	177	280	+ 58,2
Kramopolje	274	458	+ 67,2
Tjiti	1006	1549	+ 54,0
Tentralnoje	402	800	+ 99,0
Imino			

Aigustatud kriitika osalistes said aga naftatööstus, metsatööstus, värviline metallurgia, veitransport jt., kus novaatorlik liikumine piirdus ainult üprisule usindatele saavutustega.

1 T. K. Orgzooningze, Uzõpanne etõõne n
 perre 1917 - 1938, lk. 404.

Nõuogude tööstuse arengu huvid nõudsid kollektiivsele vormide rändamist närides tööstusharudes, sest nagu märkis Brdžionaidze - neil ei piisanud riigis pärlepärdumist üsriindile kapitalistlikele maa-
dile, vaid neist tuli ka ette jõuda. Seda viis soovutada ainult tööstatlikuse pideva tõusu tul massi-
lise novaatorlike liikumise alusel.

Nagu esimene ülikiiduline stahts-
monlasti nõupidamine, nii ka partei Keskomitee detsembriplenum mõistis üksmeelselt hea aktiiva töönormide
süsteemi. Kõates tehniliste normide
eduka täitmise kindlustamise illes-
ande sidus plenum illesandega veelgi
ulatustlikumalt organiseerida tehni-
lisi erasmeid uue ja uue tehnika
omandamise eesmärgel.

Seoses novaatorlike liikumise
kampaaniaalikkuse vältimisega,
nõudis partei Keskomitee oma
liikmetelt ja rahalielt organisatsioonidelt,
sammuli majanduselu ja
ametihinguga fuktivatelt töötajalt,

et nad senisest aktiivsemalt ja os-
kuslikumalt munaas tööliste jäupin-
gutusi ja initiative põhiliste üles-
annete lahendamisele - isemiste test-
misreservide maksimaalses ära-
nutamises, töötamise ulatuste la-
hendamisele ja mahajäetud
raasatõmbamises.

Plenum ei piidunud uisnes
üldise iseloomuga ülesannete fikse-
rimisega, vaid töötas välja ünni-
arvalse tegumiprogrammi rahva-
majanduse tööstushandele jaoks,
arvestades sejuures iga tööstushan-
d^{spetsiifilist} omaduse ja tehnilise baasi isara-
sus.

Raasutööstuse alal tuli arendada
novaatorlikke liikumisi ümälte sõi-
ja raf tööstuses, kus see kõige-
pealt tekis ja arenes ja naftatöös-
tuses, kus see polnud võtnud veel
majaaliku hoogu. "Nendes töös-
tushandades peab stahhaanovlikke
liikumise organiseerimise peamiseks
eesmärgiks olema töötamise massi-
maalne suurendamine ja amakinn

alandamine, ¹ äidlast pleenumi resolutsioonides.

Masinaehituses oli navaatorium liikumise es seisvatest ülesannetest tähtsamaks manna-apa ramentamise intensiivistamine, toodete kvaliteedi parandamine ja omahinna alandamine.

Pleenum kohustas Raske tööstuse Rahvakoormisariaali „asuda 1936. aasta alguses täiendamisele revidimisele nende mõninga tõstmise muna- ja roos töölise tehnilise väljaõppe parandamisega, viivitamatult laiendada nende töölise ringi, kes on kohustatud läbi tegema tehnilise minimumi kursused“ ja väljapaistvatele töölisele organiseerida need tootmistähtselt vabastamata spetsiaalsed sotsialistliku töö meistri kursused. ²

Kerge tööstuse alal tuli „saavutada veevuhoid teeraine mulutamises, päätule täielik ärav-

¹⁻² N L K P resolutsioonid, III osa, lk. 274.

sutamine, laialdane asainete arenda-
mine ja kasutuslevitamine, parandades
samaal ajal toodangu sorti ja
ja kvaliteeti ning muutes ta odava-
maks. " 1

Raudteetranspordi alal oli esma-
järguliseks nõudena avariideta töö.
Plenum märkis, et „avaride ja
rongiõnnetuste puudumine on
transpordibase stahhaanovlii-
nivonoliin töö tähtsaimaks näita-
jaks. " 2

Detsembriplenumi otsused rahan-
dard ravaatorilise liikumise ees-
mise arengu konkreetseid teid ja
ülesanded, millede areelu algas va-
hetult pärast otsuste avaldamist
ajakirjanduses 26. dets. 1935. a.

Arutelu tulemuse võib mon-
ni võtta järgnevas^{leoningi} - ühiskond-
reordilt stahhaanovlii ette-
võeteni, stahhaanovliilt hoogtöö-
päevakult alalise stahhaanov-
liile üle. 3

1 N. L. K. P. resolutsioonid, III osa, lk. 275.

2 Samas, lk. 279.

3 C. TepunTep, lk. 139.

See oli põhilooming, mille all algas detsembripleenumi otsustel elluviimine, võitlus nomaatorlike liikumise massilise arengu eest.

Nagu liikumise algperioodil, nii nüüd olid meil kohal partei poolt teostatava organisatsioonilise ja poliitilise selgitustöö miinimused, sest nende edusast lahendamisest rõhkus nomaatorlike liikumise areng pleenumi poolt näidatud teed mööda.

27. det. 1935. a. toimus Kremli tramblija saaside esirindlast, tran-
sportide ja kombinurite kohtu-
mine valituse ja partei juhti-
dega. 1936. a. jaanuaris ja vee-
bruaris läbi viidi samuti Kremli
läbi rida tööstuse ja põlluma-
janduse esirindlast kohtutule-
muid.¹

Kaipidamised andsid tõuse
socialistlike võitluse mees pu-
hangus 1936. a. alguses, mil koi-
nogude rahvas võitles tise
viisaastase neljanda aastaplaani

¹ Устава СССР, Москва, издательство, л. 465.

ennetähtaegse täitmise ja ületamise
est.

19. jaan. 1936. a. Nõukogu toimun-
nud üleliidulise kesktähtsusega
II istungjärg, mis tegi kokkuvõtte
1935. a. majanduslikest saavutus-
test, märkis, et tööstuse, transpordi
ja põllumajanduse edusammud töö-
viljamise täitmise alal teevad lase
misaastase plaani ennetähtaegse
täitmise ja isegi ületamise täiesti
reaalseks. Istungjärg võttis vastu
otsuse „NSV Liidu rahvamajand-
use plaanist 1936. aastaks –
misaastase majanduse aastaks.“
Otsuses nähti ette, et 1936. a. peab
tööstuse kogutoodang kasvama
23%, tööviljamus suurenes 20%
ja keskmise tööajaga 10,2%.¹

Püstitatud ülesannete lahenda-
mise võtmes oli novaatorlike
töömetodite kasutamine tehnika
edasi käivitamise alusel töös-
tuses, transpordis ja põlluma-
janduses.

¹ C. Труды, л. 155.

Vagu juba ulpool näidatud, au-
 kes novaatorlik liikumine detsembri-
 pleenumi tähe all. Näinud aär-
 set edu saavutati tööstuses juba
 1935. a. detsembri lõupäeval, mil
 naevurite usujel kannasid stah-
 haantvõlme vahetusi ja ööpäeva-
 muid organiseerima ka metallur-
 gias ja masinaehitajad. Võttes
 arvesse need töömetoodid, täiend
 Leningradi Erdžanividze nimelise
 tehase täälsid päevanormi 170%,
 Karl Karasi nimelise tehase mal-
 mivahel osanonna täälsid - 205% jne. ¹

Eriti hoogustus vahetuste ja
 ööpäevanormi liikumine seoses elek-
 valmistustega üldlühikeses lisa-
 tööliste päevaus 11. jaan. 1936. a.

Moskva tehase "Punane
 proletaarlane" I mehaanika
 osanonna esimese vahetuse täälsid
 ületanud päevaplaani 187%,

¹ E. Tagumina, lk. 13.

tuise vahetuse töölisel - 206%, kuna
II osakonna esimene ja teine va-
hetus ühtas pidevalt oma päevase
töödangis rahulduselt. ¹

Taolisi näituid võib kuna ka
paljudest teistest tehastest ja kaevan-
dustest üle kogu maa.

Loimateiliste päeva anns saavu-
tud tööviisidud rapord tud üle-
mineemus novaatorile liikumise
unle ja võigemale etapile - stahhaa-
novile mielpäevakult, demaadide
ja unude organisatsioonile.

Stahhaanoviline mielpäevakult
demarendamisel sammus toimin-
nas Moskva Ordžonikidze nimeli-
se tööpingi tehas. Siin oli mie-
päevakult teo organisatsioonid järg-
nevalt: esirindlike novaatorite
kogumise alusel kontrolliti põhja-
likult masinapargi tehnilist võim-
sust, valmistati vajalikke instru-
mente ja tehnilisi seadmeid, mis
olid novaatorite teos andnud

18. Tagumina,

lk. 137.

häid tulemusi. Siin on organiseeriti
stahhaanovlikund vahetused, kes
kohustuvad pea päevade jooksul
vabatahtlikult plaanis ette nähtud
töödangut. ¹

Vieppäevaaute organiseerimine
Koskva masinavabrikust töölise
algatusel levis kiiresti üle kogu maa.

Kunstmetallurgias onturisel vie-
pävaaute pioneeridena Magnitogorski
metallurgia kombinatsiooni töölised,
sellede usungil ja J. Ordjonikidze
tööstusel mihdi üle vieppäevaaute
meetodile kiigis rasketööstuse ha-
mudes. ²

Vieppäevaautega seotud tööviipa-
ruse täiend illustrerimises on
toadud järgmised andmed
malmi ja brase valamise
teatmisest NSV liidus apra-
heminis 20. - 24. jaan. 1936.a.
(kuhaholites toonides): ¹ (vt. järgm. l.)

¹ С. Терпигорев, Рыковское коммунистическое
направление в советском промшенизме,
л. 145.

² Е. Нагирова, л. 138.

	Malm	Teras	Kaltsmetall
Õiepäeva plaan	39,0	43,0	34,0
Taastatud staht. viiepäevane ul-19.I	37,0	37,4	28,6
viiepäevane 1.päeval	41,9	49,8	40,6
- " - 2. -	40,5	48,6	43,9
- " - 3. -	41,2	47,7	32,2
- " - 4. -	41,5	48,0	43,0
- " - 5. -	41,2	47,7	42,2

Stahhaanoviline viiepäevane organisatsiooniline raamene viie töövajaduse tüüs viie Magnitogorski töölised mille algatusele - stahhaanovile dekadidele raskestäistuses.²

Viimaste läbiviimisel esines aga tärisid raskesti. Töönäitajad ei osutunud piisivalt, vaid silmapaistvate rekordide päevade vahel - dundid languse ja tagasiminevaga, mis pidurdas üldist toodangu tõusu. Ilmnes, et kõrgete töönäitajate

1 C. Терентьев, Рынобогого коммунистический партия
государства и рабочих промышленности, л. 146.

2 C. Тагбумна, л. 138.

saavutamise oli võimalik seal, kus ettevalmistustöödese suhteliselt kiirelt. Seal aga, kust tootmise võrgetamine line organiseeritus pöördus, kandis stahhaanoviline töö rinnantöö iseloomu - ühel päeval saavutati väga häid töötulemusi, teisel päeval aga töövõime tunduvalt langes (näib. Donbassis). Stahhaanoviline dekaadide sülgemine rinnantöö vormis näitas, et kollektiivse novaatorliku töö kannavad nõudused olid sattunud vastuolule vananenud tootmise organiseerimisviisidega.

Ettevõtete tehnilise puhtimise patoloogiamistingimuste parandamine mis sisemiste tehniliste reservide ulatuslikumale kasutamisele stahhaanoviline dekaadide poolt, millede tööst kadus rinnantöö iseloom. See võimaldas dekaadide üleminekut stahhaanovilineks mooduks. Viimaseid hakati

111
esmanordult läbi viima Donbassis
11. jaan. - 11. veebr. 1936.a. Juba vii-
meste stahhaanoviline munde koge-
mised näitavad veelgi veennamalt,
et meie tööstuses leidub millalda-
selt rünnemisi reserve, mille kasuta-
mise efektiivsus on üsna väike kollek-
tiivse novaatorliku töö ulatusest
ja sügavusest. Kui näitaks Donbassi
"Kapitalnaja" naevandus nuris stah-
haanoviline munde elleneval perioo-
dil anda tavaliselt ainult 75-80%
plaanis ette nähtud toodangust, siis
ajavahemikus 11. jaan. - 11. veebr. 1936.a.
tähtis naevandus pidevalt üspäeva-
se plaani 118%, vahel isegi 150%.

Stahhaanoviliind denaadiid ja
munde töötid täie traavusega kõik
partei Keskkomitee detsembripleenu-
mi peelt püstitatud ründe olemas-
olevale tehniliste normide ja pro-
jektentide väimsuste reviddeerimise-
s.

1936.a. algasid mees tööstusha-
rudes, kagu mivisietööstuses, metallu-
1 C. Tjuntjev, lk. 151.

gias ja raudteetranspordis, konverent-
sid, mis analüüsiti stahhaanvulike
mööpöevanule ja dekaadide tulemusi,
mises ettevõtete sisseadele parema
arakasutamise ja sellest tuleneva
tänuiljanuse tundma toisuga.

õppustest haaratud juba 1 milj. töelist.

„Riik muutus suureks ülikooliks, kus õppisid riik,“¹ kirjutas P. Angelina. Ei õppinud ju üheski täielises vabrikutes, vaid oma teadmisi täiendavad ka kolhoosidele esirindele töölised.

Et olla rõõsagude põllunduse esirindele, et oma tööd edasi viia, ei piisanud isegi lühial kolhoosnikul ainult aahitsatööde teadmisest. Sotsialistliku majanduse hoogsus nõudis esirindele agrotehnikat ja paljude teiste keeruliste asjade teadmist, mis annavad inimesele väime maa üle.

Tootmistehnoloogiliste õppuste organisamine lõi kõige raskemad alused novaatorite ridade juurde-
mõttes, sest tehnikat osustatavalt valdamine, tootmistehnoloogiat hea tundmine on novaatorilise töös praktilistele vilumustega võrreldes emapärgulise tähtsusega.

1 T. Annuma, Kogu korralduse noor, Moskva, 1950, lk. 26.

mida rohkem on testmises ratsio-
naliseringid, seda paremad on
töönäitajad.

Näitena võib tuua töövajaduse
täisku rasvetaöstuses jaan. - maini
1936. a. võrrelduna 1935. a. sama
perioodiga. ¹

Tööstusharu	Ühe töölise keskmise müütmäär, % jaan.-maini 1936. a. võr. 1935. a. sama per. -ga.
Mustmetallurgia	136, 4
Keemiatööstus	136, 1
Kivisöötööstus	125, 7
Masinaehitus	127, 7
Värviline metallurgia	110, 6
Naftatööstus	131, 0
Naftatööstlemine	142, 6

Tänu partei õigele poliitika, mis
võitles novaatorlike liikumise juure-
tanuse eest üha laiemalese töörah-
va hulka, kasvab novaatorite
osakaal tööstuses 3-4 korda. ²

¹ G. K. Opgomovskij, lk. 430.

² Samas, lk. 556.

Täiusturhamu	Stahhaansvolaste uinaal täieliste remel	
	1. nov. 1935	1. aug. 1936
Ranaväistus	7, 8	21, 6
Must - metallingla	6, 6	26, 2
Lutallitavästus	7, 5	27, 7
Tenstiiltavästus	7, 0	19, 7
Paheritavästus	3, 6	25, 8
Keemiatavästus	7, 0	26, 7

Novaatorite ridade uue püüdnarv
nindeustas täielgavuse märgatava
arvu, eriti detsembripleenunike päigne-
ral 1936. a.

Edusammud olmus uelgi suuremard,
kuul stahhaansvolaste - novaatorite
renorditust pimestatutena, keondarrol
paljud ettevalda pihetonnad ja partei-
töölapad peatähilepanu novaatorite
töötüingimuste parandamisel, unustades
happis novaatorite põhivõrui - loök-
täielised. Sellest tingituna esines paljud
nabriutes, tihostis ja neevandustis
olunordi, kus heolimata novaatorite

koigetest teonäitajatest, ei suudetud
isegi plaani täita, raänimala selle üle-
tamisest. (Moskva Ordžonikidze nime-
line tööpingskhas H.).

„Tuleb tunnustada, et me tegime
siin jämedaaima vea,“ kirjutas
Ordžonikidze 1936. a. juunis. „Me
tögelusme stahhaansolastiga ja unu-
tasime loöntäilisiid. Unustasime,
et stahhaansolased annutavad
oma täienduse loöntäiliste ridadest
ja et stahhaansoliku liikumise ise
mujutab endast loöntäi kõrgemat
normi. Loöntäilised – see on tohu-
tu armee, mis täidab ja ületab
mei plaane. Loöntäilised on selle
reservis, kust sistematiiliselt täienevad
ja kannavad stahhaansolaste read.“¹

Loöntäi alahindamises seisneva
vea liivideerimine kindlustas tööliste
ja kolhoosnike ulgi hülgamisest
hilitumist revaatarileku liikumisse,
mida väis 1936. a. nimetada juba
täieliselt marriliseks liikumiseks.

¹ G. K. Ordžonikidze, lk. 434.

Arneides laanti ja sügavuti, haaras
novaatorliku liikumine endaga kaasa
üha rohkem inseneritehnilisi tööta-
paid, mis, teistes teelistega näi-
räs, täiendavad teostust olma-
praise saavutustega. Näilis
Donbassis - novaatorliku liikumise
moodumal mündi üle kollektiivse
novaatorliku töö tehnilise
graafiku alusel, mille algatajateks
olid Kirovi nimelise koolanduse
22-6 inseneid ja kaavunid. ¹

Töökool - see on tööde ring,
millesse liigitatakse kõik see raiu-
mise, teestamise, metsamatijali
kohalves ja laadimisiga tehtud
tööd. Ring algab laava puuri-
misega ja lõpeb konveieri trans-
pordiga. Brigaad koosneb sel
puhul seonnismasina masinistist,
puurijast, teestajast ja vageneti-
de laadijast. ²

Taslin näitid inseneritehniliste
järelduste ja reaalsete koostööst

¹ Donbacc - koguna vaxanobesoro
ghumcerur, lk. 45.

² Samas, lk. 45.

vois leida ka paljudes teistes rah-
vamajanduse alades. Erimesel üle-
lühidulisel stahhaanovlaste nohipidamisel
ja partei komisjonide detsembrilisel
tehtud kriitika kandis mija-
insener- tehnilise kaadri paarm osa
läks novatoriline liikumisega kaasa
ja töölask näinud teatavalt ratsio-
nalisatsiooniga lihtsate tööliste ridadest.

Novatoriline liikumine hoope
arung teise viisaastaku viimastel
aastatel jõudis ka põllumajandu-
ses.

P. Angelina traktoribrigaad ei
lasknud naist nähtavalt po-
sitivne kõrge tööviljakuse alal.

1936. a. oli brigaadi aga NAT
tiirpi traktori tööviljakus 1612 ha, ¹
1937. a. - 1618 ha, aga 1938. a. - 2604 ha.

Brigaadi edune töö saladus
peitis tehnilise väljaõppe saanud
kaadri puresseminis mindustami-
ni ja ranges töödistsiplinis.

hustulnustale usaldati algul
kaaspa ülesanded ja kaas

transpordistliga ka transpordi hoida-
mine. Pehtis põhimõte - mui su trans-
por on pamine, mis oleb sa ise ka
rõipane. Brigadiide funktsioonil õpiti
haaktsio sõmal transpordi ehitust,
et talal olla väimeline testama
masina remonti, millega päreneval
mavadel tuli minna juha iseseisvalt
põllule - muudugi pärast rapaliku
põhiesami seelitamist.¹

Sellele süstemi õigustas end prak-
tikas täielikult. Igal mavadel an-
dis P. Angelina brigadid münud,
tehniliselt riigisnapaid noislian-
toriste, kes olid suutlised oma
ajutapale saavutustele liama out-
gi paremaid töönaitekapale.

Kolhoosi mekhanisatorile maadri
ulatuslik liikumine tehnika täieliku
valdamise est aitas tundumale saava-
tule muraatami plaani täitmisel pa-
iletamisel põllumafanduses.

Novaatorkile liikumisele maameer-
mise eõvõlgamuse kasutempo oli ühes

¹ T. Anurina, Noogu konnozrenux nolei,
lk.

olulisemaks teguriks, mis lubas
nõukogude töötaval rahval taha
kui viisaastane töötulemuste lõp-
konkursside tööstuses juba 1. apr. 1937.a.
Aulgi raam. - 1. jaan. 1937.a. - täideti
kui viisaastane plaan transpordis.

Nõukudes 1932. aastaga, oli töö-
tõhusus kasvunud 1937.a. 82%,
plaanis ette nähtud 63% asemel.
Suurem oli töövõimekuse teine plaan
mis ette nähtust sa chituses ja trans-
pordis. Enamini langes raskesti-
tuses 27% võrra, arvestamata
suurenenud tööaega, matujalide ja
mille aine hindade muutumist. 1

Kõiges selles avaldusid mpu-
nalt me tehnika arendamist,
sotsialistliku majanduse suure-
pärand edusammud, mille baa-
sis oli novaatorite liikumise-
is kui viisaastane suuapaist-
samad tulemus.

Välismaal ei saadud mööda
müüa novaatorlikest liikumist

1. Iepu Iepu, la. 197.

«ärasgude diidus, milles objektivsed
vaatlused nägud pöörd paremusse.

Juba stahhaanovlaste nõupidami-
mini äratas kõigi esdanline apa-
lehtide huvi.

A. Stahhanov teeb oma «Jutus-
tus minu elust» väljavõtte Londoni
apälehest «News Chronicle», kus kirjuti
nõuataorline liinunise roh-
ta päigust:

„See tõendustamine kus laiene
annab tõetunisekselud peaa-
gu kõigis rahvamajanduse ha-
rudes. Need fenomenalsed revo-
dud on püstitatud riisugustes
rahvamajanduse handes, nagu
metallurgia, tekstiil tööstus, miini-
sõltõistus, masinaehitus ja põllu-
majandus. Täieliste armu marmaga,
kes annavad kaas ja rohm nõrda
rohkem sellest, mida hiljuti alles
leiti rohmus, optimism ja piinitu
usk roõmesasse tulevikku rasvab
üha rohkem ja rohkem.“¹

¹ A. Gaxarov, lk. 134.

Sama aegade korrespondent avaldas ühtlasi meendumust, et usuaalor-
 lä liikumine ei kujuta endast mäsö-
 druat nähtust ja et NVD diit on
 mujuhemas muuimas majandus-
 liinus põrus Euroopas.

Esmaordselt aanes välismaa
 töölistel võimalus tutvuda stahhaa-
 novlari töö olumise ja saavutustega
 1935.a. novembris, mil Moskvasse
 oli saabunud rea kapitalistlike
 maade töölisdelsagatsione, et osa
 võtta ontsoobirevolutsiooni aastapäeva
 tähistamisest.

12. nov. 1935.a. - nähtult enne
 esimest üldilidulist stahhaanovlaste
 näipidamist - organiseeris üldilidu-
 lise Ametiühingute Keskõueagu
 näipidamise, millest paluti osa võtma
 Moskvas viibivaid Prantsusmaa,
 Inglismaa, Tšehhoslovakkia, Hispaania,
 USA, Hollandi, Belgia, Norra ja
 Lõuna-Ameerika töölisdelsagatsionid
 ja neri siilmapaistramad stahhaa-
 novlased.¹

¹ T. Aru, lk. 136.

Nõukogude riiklikud muudatused toetavad ametiühingute kesksuunaosaga N. M. Švermire ettepanekut nõukogude ametiühingute tööst, sotsialistlikku maad saavutustest ja nõukogude inimeste materiaalse-kultuurilise taseme kiirest kasvust. Suure huvi ja põlvitavalt stahhaanovlaste tõrjumine, milles nägust sotsialistlikku ratsionaliseerimise diametraalne erinevus kapitalistlikust ratsionaliseerimisest.

Kui kapitalistliku ratsionaliseerimise eesmärgis on saavutada ühe või teise tööprotsessiga seotud automaatsete liigutuste maksimumne kiirus, siis sotsialistliku ratsionaliseerimise lastel üldiselt töölise vabastamist liigsetest füüsilistest pingutustest. Seepärast iseloomustab sotsialistlikku ratsionaliseerimist töölise huvi ja loominguline suhtumine tööprotsesside täiustamisse, sest ta teab, et see ei vii mitte tööpuudusele, vaid pühale ja muretuks homse päeva ast.

Stahhaanovlaste suhtumine välismaa töölisdelegatsioonidega

suure poliitilise tähtsusega
sündmuseks, mis aitas naasa
sõdemete tugevdamisele niiskogude
ja kapitalismi maade tööliste
vahel, aitas naasa ühisele võit-
lusele tol ajal Euroopa pulgeli-
kut ähvardava fašismi ohu
vastu.

"Kutsun teid üles võitlema
fašismiga, raskid klassivennad!"
ütles Nikita ^{Krošev} oma sõnavõtte, "mii-
sin ehitame ja tugevdame oma
socialistlikku kodumaad!"¹

Tuistnõudelt nõutakse stahha-
novlase välismaa töölisdelegatsio-
oniduga 1936. a. maipidustuste
ajal Moskvas. Sin vestles Stahharov
ühe prantsuse kaevandustädisega,
kes putustas talle, kuidas ta andis
vahetusis tavalisi 18 t aasmel
80 tonni rüü. Ta töötasu suurenes
mõne frangi võrra, kuid samas
võllandati palgid töölisid. Tööline
eritas Stahhanovile misinuse -
kas on aige, et ta saavutas oma

¹ J. Ceunne, lk. 137.

² a. Craxarob, lk. 136

univõrdsel puht füüsilisel põlvkonnal
nagu ka lugenud mõnedest maitsuse
afektidest.

"kahtavad, need tui apalehed,"
vastas sellele Stahhanov ja selgi-
las oma teinutuse saladust, mil-
les põlvud eravõrdsed füüsilised
võimed, uaid väsimata tehni-
liste oskuste omandamine, väino-
gula suhtumine teise ja piiri-
tu armastus oma sotsialistliku
sõdumise vastu.

Näinogude liitu silastanud
välismaa teelised lahkumised
teadusega, et pole võimalik
tõmmata paralleeli kapitalistliku
ja sotsialistliku ratsionaliseerimise
vahel. Nad viisid endaga kaasa
meendumise, et teeliste ja sõgu
niigi ning rahva elu põlvkonnale
möödunud aja liikumine on
võimalik ainult sotsialismiga,
mis pöördub rõhutamise ja mis
pöördub teelisele on ise oma maa
tähtsusele peremees.

Kokkuvõte

Kõigest üldoodust järeldub, et novaatorlik liikumine tekkis sotsialistliku ühiskonna arengu radusparase tulemusena, mille teoreetilised alused olid Lenini poolt rafatud juha rõu-
mogude väime raidikul.

Kujutades endast sotsialistli-
ku võistluse kvalitatiivset kõi-
gemat etappi, onlus revolutsio-
näärne inimmine sotsialismimaal
vabitsva tootmisuhete ja tootmis-
põudude vahelise täieliku võrreola
konkreetses näitus.

Teie viisaastane kestel võib
novaatorlike liikumise arengus
tähtsada rask põhilist etappi:

stahhaanoviline rekordite puistamine
 suhteliselt vähesel arvu ümardelise
 tähtsuse poolest aug. - nov. 1935.a. ja
 alates 1935.a. detsembrist - otsustava
 ülemineku fasiaad ümardelt rek-
 orditelt kollektiivile novaatorlikele
 tööle, novaatorlike liikumise arenda-
 misel töötajate kõige laiemates
 massides.

Novaatorlik liikumine muu-
 tub massiliseks tänu sotsialistli-
 ku ülesehitustöö suurepärasele edu-
 sammudele, täoliselt massi materiaal-
 se ja kultuurilis-tehnilise sõlma-
 ringi avardumisele ja kommunist-
 like partei hindamatule tööle
 töötavate masside kasvatajana
 kommunistlike töösuhtumise
 vaimus nende loominguks initsia-
 tiivi ja aktiivsuse igamihku aren-
 damiseks tule.

Nagu kõik muu ja progressivne,
 ei kenne ka novaatorlik liikumine
 siisamat, vaid areneb ja areneb
 pidevalt madalamalt kõrgemale
 vormideni, rajades omale teed võitluse

nõige vana ja igamuga.

Juba oma arengu esimestel
mudelitel teostas novaatorlik liikumine
täie venusega, et ta us on laiad
arenguperspektiivid täieliklasi uim-
sa liikumisena ^{koige} täielikuse ust,
milita pole mieldav sotsialismi
uudulepääs.

Sotsialistliku üleschitusteo
atrustavad edusammud, mis saavu-
lati nõukogude rahua poolt
esimesel ja teisel viisastakul, eten-
dend tähtsat ora nõukogude
diidu apoloolisel hüppel mahapäa-
musest progressi. Tähtis roht sles
mulus novaatorlikule liikumisele,
mis sai nõukogude ühisonna
majandusliku arengu esimeses
liikumapanevaks jänas.

Teise viisastaku novaatorite
rogemused võitluses koige täielik-
kuse ust on päänud tänapäeva
nõukogude tähtsatele rangule
tepataha. See ei ole aga vähen-
damine esimeste novaatorliku
liikumise pioneeride poolt saavutatud

tegevõtte tähtsust.

Navaatõrile liinimine oli pa
 on päänud partei võimsas relvas
 inimeste karvatamisel kommunistliku
 tõrjemeetoditega vaimus, nende karva-
 tamisel mõeldakse patriarhides, an-
 tiisidus kommunistlikestapades,
 mis valmivad suhtuvad mehaanika-
 muse, mis pidurdab edasimoot.

131

Kasutatud kirjanduse nimekiri

1. V. I. Lenin, *Liidlas organiseerida võistlust*,
Töösed, 26. k., Tallinn, 1955.
2. V. I. Lenin, *Suur algatus*, Töösed, 29. k., Tallinn, 1955.
3. V. I. Lenin, *Nõuagude võimu järjekordsed
üllesanded*, Töösed, 27. k., Tallinn, 1955.
4. V. I. Lenin, *V K (b) P XI kongress*, Töösed, 33 k., Tallinn, 1955.
5. V. I. Lenin, *Enimuse laupäevane Moskva - Kaasani
raudteel iluvenemaalise maapihalaupäevane*,
Töösed, 31. k., Tallinn, 1955.
6. T. K. Оргмоструктура, *Узбравање става и
перу 1918-1937, реинугаг, 1945 =*
= Т. К. Оргмоструктура.
7. B. B. Күйтүүл, *Узбравање проузбегеня*,
Москва, 1958 = B. B. Күйтүүл.
8. J. V. Stalin, *Lõne enimisel iluüidulisel stakha-
novlaste nõupidamisel 17. nov. 1935. a.,*
Leninismi kismusi, Tallinn, 1952.
9. J. V. Stalin, *Masside võitlus ja võistlus ja
Töösed, 12. k., Tallinn, 1952.*
10. *N K P kongresside, konverentside ja kesko-
mitede plenumi resolutioonid ja otsused,*
I osa, Tallinn, 1956. = N K P resolutioonid.

11. Nõukogude Kongresside, konverentside ja kesko-
mitude plenumite resolutsioonid ja
otsused; II osa, Tallinn, 1957. = Nõukogude resolutsioonid
12. Nõukogude Kongresside, konverentside ja kesko-
mitude plenumite resolutsioonid ja otsu-
sed, III osa, Tallinn, 1957. = Nõukogude resolutsioonid
13. Топтунеский и прыгобий погзыи работно
класса СССР (1928-1929 н.), Москва, 1956.
14. С. Термберг, Руководство коммунистической
партии глытением новаторов промшлен-
ности, Москва, 1956. = С. Термберг.
15. Е. Тагвипина, Партия-организатор прыго-
вого погзыи в борьбе за развитие нямолей
индустрии, Москва, 1957. = Е. Тагвипина.
16. А. Стасанов, Рассказ о моей жизни, Москва,
1938. = А. Стасанов
17. P. Angelina, Kõige tähtsamast, Tallinn, 1950. =
P. Angelina
18. П. Ангелина, Могн конгозныи колей, Москва-Ленинград,
1952.
19. Т. Сенин, Жизнь изгоз, Москва, 1951. = Т. Сенин.
20. К. Борин, 15 лет за штурвалом комбайна,
Москва, 1950. = К. Борин
21. Т. Евстафьев, Социалистическое соревнование-
коммунистический метод строительства социализма,
Москва, 1949. =
Т. Евстафьев.

22. Непредодолимое движение современности,
„Большевик“, т. 8, 1950.
23. Г. Т. Тизертманн, В отношении про-
тивоположностей между умственной
и физической работы, „Большевик“,
т. 12, 1948.
24. Т. Амихит, Начало стихановского движения
в Ленинграде (сентябрь - ноябрь 1935 г.),
„Вопросы истории“, т. 11, 1951.
25. Дадманн, Движение ударных бригад
в советском промышленности (1928-1929),
„Вопросы истории“, т. 9, 1951.
26. И. Востаненко, Ю. Воскресенский, Из истории
производственных совещаний в промышлен-
ности СССР (1926-32 гг.), „Вопросы истории“,
т. 6, 1958.
27. М. А. Вилцан, Годы колхозного произ-
водства во второй пятилетке (1933-1937),
„Вопросы истории“, т. 9, 1958.
28. Г. Т. Верховен, Из истории рабочего
контроля в промышленности после великой
октябрьской революции, Исторический архив,
т. 12, 1949.
29. История СССР, эпоха социализма,
Москва, 1957.
30. Л. М. Зан, С. Теринберг, Руководство коммунистическим
партийным движением ^{новаторство} в промышленности, Вопросы истории,
т. 7, 1957.

Sisukord

	Sissijuhatus	lv 1
I	Navaatorileku liikumise ajaloolised tingimused.	15
II	Navaatorileku liikumise algus teostus, transpordis ja põllumajanduses (aug. - nov. 1935).	42
III	Navaatorileku liikumise aueg töötajate massilis- tumisest (det. 1935 - apr. 1936).	91
	Kokkuvõte	131